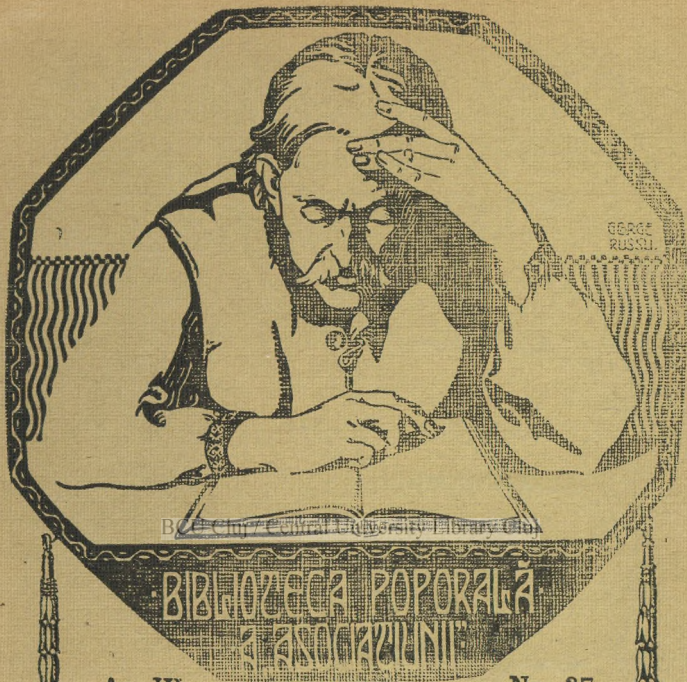


133502



Book City / Central University Library Old

BIBLIOTECA POPORALĂ
STANCIANILOR

An. IV.

Nr. 37.

Ioan Agârbiceanu.

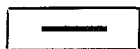
Dela sate.

— SIBIIU, APRILIE, 1914. —

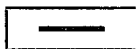
Apare la sfârșitul fiecărei luni. ● Abonamentul pe un an: 2 Cor.

Prețul 30 bani.

Biblioteca Poporală a Asociațiunii



:: apare odată pe lună ::
sub îngrijirea secretarului



OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU,

red. resp.

In lunile de vară, Iulie și August «Biblioteca poporală a Asociațiunii» nu apare. In locul acestor broșuri membrii ajutători ai «Asociațiunii», primesc, în luna lui Decembrie,

== Calendarul Asociațiunii. ==

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Membrii ajutători ai «Asociațiunii» primesc, așadar, zece broșuri și un Calendar în fiecare an.

Membru ajutător al «Asociațiunii» se face acela, care plătește înainte, la începutul fiecărui an, o taxă de cel puțin 2 cor.

Taxa de membru ajutător se plătește la *agenciu* «Asociațiunii» din sat sau de-adreptul la «Biroul Asociațiunii» în Sibiu (ungurește: Nagyszeben), Strada Șaguna Nr. 6, sau la despărțământul «Asociațiunii».

649988

BIBLIOTECA POPORALĂ A ASOCIAȚIUNII.



Ioan Agârbiceanu.

Dela sate.

BCU Cluj / Central University Library Cluj



BCU Cluj-Napoca



RBCFG201503119

SIBIIU.

„Editura Asociației”

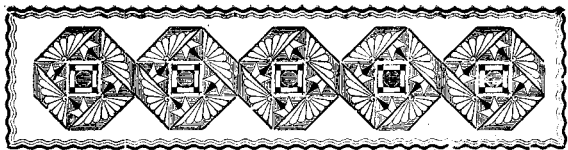
1914.



133502

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tiparul tipografiei arhidiecezane, Sibiu.



Tăria popoarelor.

Zice că trăia pe vremuri într'un oraș mare un boier bătrân, putred de avut. Nici el nu mai știa șirul bogățiilor sale, ci se încredea în cei zece logofeți cari, amețiți de atâtea trebi, nu mai aveau odihnă ziua-noaptea. Boierul avea argați cu sutele, începând dela vizitii țigani și până la pădurarii cei lați în spate, tot felul de oameni. Casele cu curtea și grădina lui cuprindeau o aripă întreagă de oraș. Prieteni îi erau toți boierii, de aici, din țara întreagă, ba și din țările vecine. Că era bun de inimă, nu era sumet, și milosteniile lui nu aveau margini. I-se dusesese vestea în lume și-n țară, și nu era zi lăsată de Dumnezeu să nu-i bată la ușe zeci și sute de sărântoci, în curțile lui se să-

turau toți flămânzii cari rătăceau prin orașul acela.

Dar nu treceă săptămâna, de mulți ani acum, fără ca bunul bătrân să n-aibă vr'o supărare mare. Nu se plângea la nime, nu spuneă la nime nimic, totuși de pe crețele, ce se îndesau tot mai multe pe frunte se putea ceti numărul durerilor, cari trecuseră prin inima lui. In fiecare noapte i-se fură câte unul din lucrurile pe cari le aveă el de mai mare preț: pietri prețioase, galbeni vechi, sabia rămasă din strămoși, calul cel mai ager, părechea de boi cea mai frumoasă.

In fiecare dimineață logofeții veniau înspăimântați să-l vestească despre noua pagubă. El le făcea semn cu mâna să se ducă, cădea pe gânduri și zicea cu durere: „Eu nu fac rău la nime, nu ți-e rușine ticălosule să vii să mă furi? Omul de omenie cere dacă are lipsă de ceva, dar tu trebuie că ți-ai uitat de lege și de Hristos, nemernice. Cum nu ți-e frică de bătaia lui Dumnezeu, a iubitorului de dreptate?

Acestea și alte asemenea cuvinte îi spuneă bunul bătrân tâlharului care

~~nu era~~ ^{reversat} ~~nicăiri~~, și credeă că înfrun-
tându-l așa, îl va hotărî să se lase de
fărădelegi.

Dar din noapte în noapte hoțiile
se urmau cu regularitate pânăce într'o
bună dimineață, se trezi boierul că-i fu-
raseră inelul cu diamant pe care îl
purtase în deget răposata lui soție.

Nu-și mai putu oprî lacrimile; se
plânse de logofeți, de slugi, că nu-l
păzesc bine, făcuse jalbă la împăratul.
Nimic însă nu-l putu liniști, pânăce
nu colindă pe la toți boierii din ce-
tatea aceea să-și tânguie nenorocirea sa.

— Vai de mine! University Library Cluj

— Nu mai spune!

— Auzi nemernicii! Chiar dela
dumneata!

Boierii îi vorbeau cu durere pentru
el, cu ciudă pentru tâlhari, și bunul
bătrân se simți mângăiat. Li căzură
așa de bine cuvintele lor de durere
încât un an întreg, de câteori i-se fură
ceva, colindă pe la boieri să-și plângă
nenorocirea.

Dupăcum mai nainte nu-i folosiă
la nimic că blăstămă pe tâlhari, astfel
acum nu-i fù de nici un ajutor că se
plângeă la Stan și la Bran: în fiecare

noapte se întâmplau hoții nouă în casa lui.

Intr'o dimineată dintre cei zece logofeți numai unul cuteză să i-se înfățișeze.

„Doamne, începù el, dar' i-se opri vorba 'n gât.

— Vorbește! îi porunci bătrânul presimțând o nenorocire.

— Stăpâne calul tău...

— Calul meu? Ce spui? Calul de călărie? Ai înebunit?

— Cu șaua, cu frânele aurite, cu scărițe cu tot...

— **Ticăloșilor! Gazde de tâlhari!** strigă înfuriat bătrânul. La logofătul care erà peste cai, porunci să i se taie capul. Prin aceasta furia lui se mai potolì, se duse în șir pela boierii din oraș și toți îi făgăduiră să-i steie într'ajutor ca să-i prindă pe tâlhari. Dela casa bătrânului se întinseră sârme la toate locuințele boierești, și-n capătul sârmelor erau clopoțele. Cât ce se simțià primejdia, boierul cel bătrân trebuia să tragă de sârme și-n aceiaș vreme sunau toate clopoțelele. Câte zece panduri se porneau dela fiecare casă boierească și în câteva clipe erau

aici. Bătrânul nu mai durmeà acum noaptea, mânia nu i se potolise și voià să vegheze însuși să prindă pe tâlhari. Boierul și dădù de hoți în trei nopți după-olaltă, dar până să vină pandurii streini, tâlharul îi scăpă din mâni. Alteori, iarăși, pandurii încunjurară curtea, hoțul erà încă în lăuntru, dar nu-l putură prinde. Peste tot, pandurii aceștia străini nu făceau alta, decât să întârzie la signalul de primejdie, ori când erau mai harnici, făceau gălăgie, zingăneau din săbii, în jurul zidului ce împrejmuià curtea boierului celui bătrân.

Și într'o noapte peri din palat cononul cel mai tânăr al boierului. Desnădăduiț își smulgeà părul, urlă de durere bătrânul. Dar când se lumineà de ziuă tăcù deodată, se ridică din jilț, tăie sârmele cari legau casa lui, cu casele boierilor din cetate, apoi se coborî în curtea largă, trecù mirat printre slugile sale, întră în casele lor, tot mai îngrozit de ceea ce vedeà. De ani de zile nu se mai coborîse între ei și cei zece logofeți aproape le luase pielea bieților oameni.

Boierul încruntă din sprinceană, fără să mai vorbească cu cineva făcù

rânduială în curtea sa. În trei zile cei nouă logofeți erau dați afară din slujbă, alții puși în loc, slujitorii căpătară haine, mâncare, beutură. Se auzeau cântece în curțile pustii mai 'nainte. Boierul se bucură, urcă în palatul său, deschise o cameră mare și întunecoasă, căci obloanele erau închise. Bătrânul deschise unul și mii de străluciri începură să joace pe pereți. Păreții erau plini de totfelul de arme.

— „Am fost nebun, își zise el, eu am și oameni și săbii la mine acasă și mi-am adus panduri străini să mă apere.“

Apoi chemă pe slujitori și-i dădă la fiecare câte-o armă. Oamenii zimbeau veseli, sărutau dreapta stăpânului și ziceau, cu ochii plini de străluciri.

— „Să mai cuteze să vie tâlharii de-acum!“

În noaptea următoare și prin zece locuri au ceșcat să pătrundă tâlharii. Dar din fiecare colț îi pândea o păreche de ochi, și lucea spre ei un vârf de sulită. Intâia noapte, de mulți ani acum, în care nu i-s'a furat nimic bătrânului boier. A doua noapte așa, a

treia noapte tot așa. Dar în noaptea a patra a furat un pistol cu mânerul bătut cu pietri prețioase.

Însă nici n'a apucat boierul să vadă lipsa și cinci din slugitorii săi îl aduceau pe al șaselea.

— Stăpâne l-am prins azi noapte când ajută tâlharului să descuie ușa dela camera cu armele. Iată aici e scumpetea, am luat-o dela tâlhar „și arătără pistolul cel bătut cu pietri prețioase“.

Capul celui vinovat căzù duri-gându-se prin curte și holbând din ochi.

— „Dar e aici și tâlharul stăpâne“.

Slugile deschiseră ușa unei pivnițe și-l scoaseră la lumină pe nemernicul.

— Indurare, stăpâne, o să-ți aduc pe fiul tău! gemù tâlharul.

— Pe fiul meu?

— Da, eu l-am răpit la porunca celui mai bun prietin al tău.

— La porunca marelui păharnic?

— Așa milostive.

Boierul încremenì.

— Două slugi de ale mele vòr venì cu tine, zise el apoi, și de vei

minți unde-ți stau picioarele îți va sta capul.

Se duseră și după o vreme se întoarseră cu coconul.

Când îl văzù așa de palid și de vested boierul cel bătrân ridică sabia să răteze capul tâlharului.

— Oprește tată, zise repede tinărul ținând mâna înaintea sabiei; mai vinovat decât acesta e stăpânul său. Și nu numai stăpânul său, ci toți boierii din oraș, cari ni-au trimis atâta tâlhari pe cap, dornici fiind de comorile noastre. Puneți sabia 'n teacă și vină să ne numărăm pandurii și să pornim cu bataie asupra foștilor tai prietini, căci pe la ei sunt ascunse bogățiile furate dela noi. Dar trebuie să ști, că tu ești, totuși, vinovatul cel mai mare.

Mai întâi ai crezut că te poți ajuta, că-i poți alungă pe tâlhari blăstămându-i și aruncându-le în obraz dreptatea ta. Dar când nu poți să faci altceva decât să blastemi înseamnă că n'ai nici o putere.

Apoi te-ai tânguie pe la prietini, ș'ai crezut că din mângăerile lor izvoarește tăria ta. Dar că-ți ține cineva parte cu vorba nu înseamnă nimic,

pentru că în cuvinte, chiar când sunt adevărate, nici un ajutor nu este. Iar mângăierea străinului e totdeauna fățarnică. Pe tine te mângăiau, în vreme ce în pivnițele lor ascundeau comorile furate dela noi.

Ai crezut apoi ajutorul lor armat, ș-atunci ai perdut lucrurile cele mai scumpe, pentru că cei cari veneau să te apere erau înșiși hoții, ori gazdele hoților.

Trei mari greșeli ai săvârșit tată, de aceea se cade să cruți vieța omului care ti-a adus pe fiul tău.

Bătrânul coborî pleoapele și făcù semn din mână tâlharului, că poate plecà. Acela căzù repede într'un genunchiu, sărută mâna boierului și în clipa următoare nu-l mai văzù nime.

— Trei mari greșeli ai săvârșit, dragă tată, pân' ai ajuns la mintea românului cea din urmă, zise iarăși tânărul, urcând cu bătrânul scările palatului. Da, însfârșit să mulțumim lui Dumnezeu, și-a deschis ochii și și-a arătat, că tăria noastră nu-i în blăstămarea nedreptății, nici în plângerile necurmate, nici în ajutorul străinului, ci în noi înșine, în casele, în zidurile, dar

mai ales în oamenii noștri de curte, dacă ne purtăm cu dragoste față de ei“.

Mai cutezat-a de-aici încolo să se atingă cineva de averea boierului celui bătrân? Ferit-a sfântul. Că slugile lui, după ce bătură curțile boierilor din oraș și aduseră bogățiile răpite dela stăpânul lor, se purtau armați până în dinți și erau neadormiți. De acest boier și de feciorul său începù să se teamă până și împăratul.



În luptă.

S'au lăsat umbrele din dealul Tufelor de 'mbrăcau pădurea până la piept. Mierlele galbene începură dela ojina cea bună să fluiera răsfățate, ca niște voinici cari n'au nici o grijă de lumea asta. Învârteau fluieratul cu întorsături de marșuri, vrând par'că să deștepte și pe celelalte cântărețe, ce stau ascunse în umbră, moleșite de căldura de peste zi. Dar acelea, abiă după ce soarele trecu dealul, au prins să-și cerce glasurile mândre, clare. În lunca dela poalele pădurii brazde de iarbă groasă se înșiră dese una lângă alta. Șase Români, în cămăși asudate ce li se lipeau de spate, în capul gol, se legănau înșiruiți unul după altul, povestind cu glas tare.

— Măi, ăla așa se duce de gândești că taie 'n păsat cu cuțitul. Să fie

după el, nu s'ar mai oprì până 'n por-
tiță la Anuța Saftii.

— Cosește ca Sașii. Măi, eu am
cosit într'o zi cu Siminu Dărăbanului,
dar toată ziua m'am tăvălit pe jos, de
n'am făcut nici un spor. Acuma știți
voi cumu-s ei la picioare: cocostârci.
Pe drum merg: bleanc-bleanc, bleanc,
— trăznì-i-ar sfântu, că toată vara
umblă 'n cizme, de li se putrezesc
picioarele. Dar când cosesc, așa se
poartă, măi, de stau să fugă după coasă.
Acum fug ei cât fug, dar la cincispre-
zece pași ar scoate limba să nu le fie
rușine. Dar n'o scot, numai asudă și
se moaie, de rămân călbejiți cu zece
împușcături după tine, și apoi tot coada
o țin până aduce Dumnézeu și sfânta
seară“.

— Ce știi mă, Costea poate-o fi
prăsilă de Sas. Deaceea îi place lui
așa de tare slănina de an“.

Cel de care își băteau gura erà un
flăcău voinic, harnic de să-i cauți pă-
reche, cel mai bun cosaș din tot satul.

Zimbînd cu bunătate la glumele
lor când erau din voie bună, — întor-
cându-și capul într'altă parte când iz-
vorau din răutate, un tinăr de vreo

douăzeci și șase, cu pălăria lată, plecată înainte, în haine închise, a tot stat pe lângă ei de azi dimineață. Pălăria-i umbrește bine fața vorbitoare, încadrată într'o bogată barbă castanie, iar ochii-i privesc umezi, limpezi. Ochii lui au mult din verdele și adâncimea unei ape mari.

De-un răstimp tot cleampăne capacul orologiului: să steà, să nu mai steà? Că Români-s harnici și cinstiți, dar, dacă ochiul stăpânului nu-i vede, tot nu poți zice că nu s'ar mai oprì din când în când să-și umple pipele și să povestească, răzimați de toporiștea coaselor. Și el știà mai bine ca oricine altul, că ziua de coasă-i cu-n zlot bun și de mâncare, iar un zlot nu-l arunci așa numai în vânt.

Ci acum au dat răcorile, și aerul proaspăt, mai subțire parcă, îi îndeamnă pe oameni mai cu temei la muncă. Și chiar să nu-i îndemne, Gheorghe Pârvu nu mai puteà să-și ia gândul dela cineva, și nu mai puteà deci să rămână. Spuse oamenilor cam până unde ar gândi el c'ar puteà să fie iarba culcată pân'de seară, le pofti spor mult, și ieși în drum.

Calea umbrită se pierde printre iarba mirositoare, înaltă. Plouase primăvara din belșug, și țârâiau greieri puțini. Când sânt greieri mulți, iarba-i rară și înspică când e de două palme. Las' să mai dea Dumnezeu și bine, că-n doi ani slăbiseră vituțele oamenilor de erau numai coaste și noduri.

George Pârvu mergea prin mijlocul verdeții cu pălăria în mână, cu-n zîmbet ușor pe buzele rumene, cu ochii aproape închiși de plăcere. Din spinii costițelor se purtau presurile cu cântecul de seară, pe marginea păraului, pe lângă râpi, codobaturile se înieptau în sborul scurt, ca și când ar scăpa din mâna cuiva, se așezau, dând tactul cu cozile sure, lungi, pe vreun bruş ori piatră, mândre de picioarele lor de domnițe. Pe la marginea pădurii, mierle, cu penele cumu-i tăciunele, făceau o gură, de gândeai că s'a aprins ceva peacolo. Iar din tufișuri, adânc în pădure, cântărețele măiestre, gin-gașe, suspinau cu glasuri mâhnite, necutezând să iasă în luminiș, în sfiala lor curată: ca și când ar fi să se îndrăgostească copilițe de șasesprezece ani, să le tremure sufletul într'un cântec

abiã auzit, și nici ele să nu știe, cum stau în umbra răcoroasă a grădinii, cu inima pătrunsă de o mângăere dureroasă — de cântă ele ori altcineva.

George, cum treceã prin sãrbãtoarea aceasta mândrã și curatã a înserãrii, pareã cã alunecã ușor, fãrã de trup, și tot mai mult i se desãvârșie în minte o icoanã sfântã. — Zimbetul ușor de mai înainte îi trecu de pe buze, o liniște ce-ar însenina fruntea brãzdatã a unui fãcãtor de rele i se tipãrește pe fațã și ochii i-s împãinjiniți de unde cãlduțe de luminã.

Bastã-searã pe arãcoareity Library Cluj

Cãntã o privighetoare

Cu glasul de fatã mare...

Glasul dulce, mlãdios îi înfiorã tinerețele, îi aduceã tot mai multã luminã, tot mai multã cãldurã în ochi. Cu trupul legãnat, suspinã lin doina trãgãnatã, îmbolnãvindu-și de fericire inima.

— Și, mândrã, dorul de la tine
Peste multe dealuri vine
Cu lacrimi și cu suspine
Sã mã usuce pe mine.

Mãndrã, mândrã, dac'ai vrea
Dați-ar badea inimã —
Tu s'o pui lângã a ta
Sã nu mã mai poți uitã !

Hei dar de mergi tot așa cântând, tândălești ceasuri pân' s'ajungi acasă, și acolo, Doamne, cum va bate de tare inima ce așteaptă. De câteori va fi ieșit cineva până la porțiță într'o haină ușoară, albă, cu pui negri. De câteori va fi privit în lungul drumului, și-apoi va fi intrat iarăș în curte, îmbujorată la față, gândind că poate a văzut-o cineva. Drumul nu-i lung, iacă dealul, și, supt deal, satul, dar acum lui Pârvu, cum înceată deodată din cântec, îi părù că n'are s'ajungă pân' la miezul nopții.

Și ferească Dumnezeu să-nopteze Lia singură acasă! S'ar teme, Doamne, cum i-ar fi de frică! Că seara dacă bâzâiă numai o goangă smălțată, ori un fluture cu ochii holbați sbârnâiă roată în jurul luminii, Lia se ascundeà în brațele lui și sta așa să nu se mai deslipească de el. Și dacă ieșiă singură în întunerecul din curte, îi povesteà cu ochii mari și adânci, cu fața aprinsă, o mulțime de vedenii. Așa-i ea, fricoasă, ca toate nevestele tinere.

Abià acum se gândeà el că ar fi trebuit să pornească mai în grabă, că n'ar fi trebuit să-și lase femeia să aștepte așa de mult.

Nu știe el ce-i așteptarea? Când sta pe spini trei patru zile până să-i aducă posta slova mărunță de la Lia, cine erà mai neliniștit ca dânsul? Că bătrânul și bătrâna — părinții lui — se purtau ca umbrele în lumina roșiatică a focului, până se gâtà cina, și ziceà o umbră cu glasul scăzut ca în șoaptă:

— Tu hă! iar nu-i bine cu băiatul!

— Iar! — Apoi cuvintele sîsăiau și mai încet și nu se mai auzià nimic deslușit.

Și, vezi, atunci Lia nu puteà să-i scrie mai de grabă. Că Danciu erà acasă, și, cum e dânsul om încruntat și aspru de fire, s'ar fi aprins cum s'ar aprinde un foc de vreascuri uscate, dacă aflà că fata lui scrie unui tânăr. Așa se gândeà Lia totdeauna, și ar fi murit de rușine dacă tatăl său ar fi simțit numai ceva. Dar a plâns, așa cum n'a plâns în toată vieța ei, când omul acela încruntat s'a apropiat odată de dânsa cu ochii plini de lumină, a îmbrățișat-o, a sărutat-o pe frunte, și i-a zis numai atâta: „Auzi tu, să nu-mi spună ea nimica!“ — Genele i se umeziră și cercà s'o mân-

găie: „Ce să plângi așa? Asta nu-i rușine, tu ești fată mare. Ce să plângi? Tot așa să mă bată Dumnezeu câte zile voiu mai aveà? Dar acela-i un tinăr brav, tu!“.

Și drept aveà bătrânul Danciu. George erà un om „brav“, de care să te legi să pornești cu el în puterea nopții, și să nu-ți pese de-ar fi să mergi până la capătul lumii. Atâta numai că erà sărac. Dar oare câți sunt avuți din tinerii cari mântuie școlile? Puțini, tare puțini. Cei mai mulți dintre cei cu dare de mână, necunoscând puterea vinului vieții din orașele mari, se ticăloșesc de nu mai fac nici o ispravă. — Așa se gândeà bătrânul Danciu: omul nu-i sărac când poate să trăească și are un suflet curat.

Și George Pârvu nu aveà nici o pată și puteà să și trăească. Iată și acum, a dat Dumnezeu an bun. George va face la douăsprezece care de fân. Nu-i nimica asta: O iarnă întreagă să aibă cele trei capete de vite — doi boi și o vacă — ce rumegà, când vor zăceà cu ochii închiși pe jumătate, în așternutul de paie.

Poate să iasă și mai mult. Bine că-s numai șase inși pe cari i-a lăsat

în luncă, dar sunt oameni harnici: cossesc de rad pământul. Și, dacă ar fi de întrecere, un car-două de fân, colea, la primăvară când se înmoaie zăpada, — are să prindă bine.

Cum mergea grăbit spre casă, Pârvu trecea repede cu gândul de la puterea lui de agoniseală, de la fânatele, holdele și lanurile de cucuruz ale lui, la nevastă, la bunătatea de copilă, cu fruntea curată și senină, și cu niște ochi de să te topești ca ceara la fața focului. Și, totuși, din ochii aceia privia veșnic un suflet cuminte, te liniștia când erai mai tulburat.

N'avea el un gând hotărît când a luat-o: cum își vor croi vieța? Dar anul trecu de când firea lor se deslușește tot mai bine, și se topește una într'alta. Și, de câteori George făcea o ispravă nouă și bună, vedeau amândoi mai clar drumul pe care vor merge.

Când ajunse acasă, sfîntise soarele, numai valuri ușoare de purpură se ridicau tot mai sus în văzduh, de asupra dealurilor dela Apus.

Služnica isprăvisc cu mulsul, și Lia mângăia pe bărbie vițelul bălan.

Când se deschise porțița, fugi sprintenă, cu capul plecat spre piept, și brațele moi se petrecură pe după gâtul lui George ca două mlădițe tinere.

— Gândeam că nu mai vii. De ce ai stat atâta, măi răule dragă? — Se înduioșă cu sufletul unui copil, ce-a așteptat ziua întreagă să vie odată mama dela hotar, și acum, că a sosit, nu știă să râdă ori să plângă.

— Vezi că a trebuit să stau. Știi tu cumu-i omul dacă nu-l vede ochiul stăpânului. — Dar tu ce mi-ai isprăvit astăzi, caprioaro? — și el o depărtă puțin, ca s'o poată vedeà mai bine.

— Da... am făcut eu ceva! — Cu capul plecat spre umărul stâng, se uită la el cu ochii umezi.

— Și ce-ai făcut mă rog, dacă-i slobod să știu?

— Vezi că nu-i iertat!

— Așaaa? Adecă tu lucrezi pe ascuns? Nu-i nimic! Tu crezi că azi am fost tot lângă coșai? — Și el cercă să facă o față serioasă.

— Se înțelege, unde să fi fost într'alt loc, zise ea râzând.

— Ba, mă rog, am mai fost. Din luncă până la oraș e numai o jumătate de ceas. Așa la o glaje de bere.

— Așa, acum te-apuci să minți, că ție nici nu-ți place berea.

— Așa crezi tu. Da' vezi c'a venit popa din Poiana pe acolo și a zis să-i țin de urât, însoțindu-l“.

Lia-l îmbrățișă, zimbînd: „Mincinosule, că popa din Poiana a fost azi aici în sat. De ce vrei să mă năcăjești?“

— Apoi tu cum de nu-mi spui ce-ai făcut astăzi?

— „Vezi că nu se poate, măi omule!“
Și ea fugi iar sprintenă la vițel, care rămase cu gâtul ridicat, așteptând mîna stăpînii. Incepù să-l mîngăie iar.

George se apropie încet, și netezește și el vițelul pe spate.

Lia puse deodată mîna pe supt bărbia vițelului, îi ridică gura umedă de lapte: „Ui!“.

Apoi puse ceealaltă mîna pe nasul rece al bălanului și-i strânse gura în palme. Vițelul șovăie din cap, și zburdă spre grajd.

— Făcutu-l-ai să fugă?

-- Că zău de-am strâns tare!

— Ei, nu, parcă n'am văzut eu. Vei vedeă că nu mai vine la tine.

Nevasta se înciudî:

— Ba vine!

— O să vezi că nu mai vine. Vita nu-i ca omul, că pe om îl strângi și tot vine.

— Mă șodenie dragă! — și Lia îl îmbrățișe iar.

— Da'mi spui ce-ai lucrat azi?

— Cum ești și tu, toate vrei să le știi!". Apoi, cu ochi cari așteptau o vorbă de mulțumire — caldă: „Am plivit două straturi și... am cusut florile pe străițuca cea de catifea neagră“.

El nu zise nimic, ci o sărută pe ochii umezi...

După cină, nevasta aduse poșta: o gazetă și două scrisori, abià acum își aduse aminte să i le dea.

Intr'una protopopul trimeteà un ordin sosit dela episcopul, să stârue toți preoții ca să se cunune oamenii cari trăesc în nelegiuire în parohiile lor. In ceealaltă se avizà despre o restanță de dare pentru școală de două sute bune.

George, după ce cetì hârțile, privi prin părete în colo. Iși uitase de coșasi, de iarba lui, de vitele lui, de tot. Simțeà că i se ridică din suflet ceva

ce-l îndeamnă să stăruie cu gândul la el, la oamenii din satul acesta, la toate durerile și năcazurile lor. Nu-i erà nou simțământul. În anii când se pregătea pentru preoție, îndemnul acesta erà strălucitor în frumuseța lui. Atunci se gândeà că poate să pătrundă printr'o stâncă de cremene. Și, de când e aici în sat, nu l-a părăsit avântul măreț. Dar când ziua întreagă trebuià să se gândească cu totul la altceva, când erà silit să-și vadă de sămănăturile și de hotarul ce-i da eclejia, când trebuià să-și numere des banii, să vadă de are cu ce să plătească unde erà de plătit, atunci i se părerà că se risipește oarecum. Gândul i se împărteà, neștiind bine în ce parte să apuce, pân' ce în urmă nu se mai gândeà la nimic.

— Ce zice acolo George, par'că te-ai supărat?“. Și nevasta se apropie sfioasă de scrisori: „Doar nu va fi vr'o nenorocire?“.

— Păcate omenesti Lio, ce să fie. Zice că să-i îndemn să se cunune pe ceice trăesc în nelegiuire. Eu de ce-mi bat gura în toate Duminecile? Tot pentru asta. Ei, dar aici sunt câteva cazuri desnădăjduite, de nu mai poți ajutà nimic.

— Dacă nu poți ce să faci, tu ești de vină?

— Ce să faci! Trebuie să faci ceva. Așa, ca dobitoacele, nu pot să trăească“.

Tac amândoi și privesc la hârtiile de pe masă.

— Pe câți nu i-am chemat aici acasă să-mi stea față. Dar ei se priveau cu ochi dușmănoși, și-și aruncau vorbe grele, de mă luă o groază. E ușor să scrii, dar să faci ceva, asta-i!“

Glasul femeii se făcè tot mai duios, tot mai bun:

— Bine dragă, de ce să te superi tu? Vezi, nu te mustră, nime, numai scrie să faci ce poți.

— L'am chemat pe unul. Intâi n'a zis nimic, ci m'a tot ascultat. Și spun eu, și credeam că-l voiu înduplecà să-și alunge din casă spalătura și să-și primească nevasta adevărată. Dar, la sfârșit, știi ce-a zis? A spus așa, ca și când ar vorbi cu vecinu-so: „Poți să-mi toci la ureche cât vei vreà! D-ta nu știi ce iad am avut eu cu dânsa. N'o mai aduc, mai bine mă bag în foc să ard de viu!“ Și a început să blesteme, să se jure pe câte-s în lume „de-i va mai trebuì la casa lui“.

— Aștia's proști, George, nu te înțeleg pe tine. Le poți tu vorbi că nu pricep.

— Ba pricep Lio, ba pricep, dragă. Dar sunt patimi omenesti care nu cunosc stavili. Sunt tulburări adânci în sufletul omului, care fierb neliniștite, ca un vârtej de apă turbure. Și, dacă vârtejul acesta a început odată, nu-l mai poate oprî nici o inimă, bată aceea în pieptul unui domn mare, ori în a celui din urmă țaran.“

Pe fruntea lui George Pârvu se lăsă o umbră de tristeță adâncă. Glasul i se asprea, ca și când ar fi nemulțumit cu sine însuși, se înăsprea și eră tot mai adânc.

Slujnica deschise încet ușa.

— Mă rog, oamenii de la coasă vreau să meargă. Au isprăvit cu cina.

El se trezi deodată din tristeța în care căzuse:

— Ei vezi! Stai că le plătesc îndată!

Eși cu capul gol în răcoarea de afară și le numără banii. Șase zloți fac șase înmormântări, — și douăzeci de îngropări abiă de erau anul întreg, — cât șase cununii, dar de acestea de

erau una-două pe an. — Dar iarba trebuiă tăiată, că eră până'n brâu.

— Ce zici dragă, va eși mult fân?“, zise preoteasa, când George întră în casă după ce li-a plătit, — înseninat ca după o faptă bună.

— Vr'o douăsprezece-treisprezece cară. Va fi destul. Pentru vițeluș va fi otavă. Să vezi numai cum are să crească de mare și frumos pân' la primăvară.“

Păreă că se sfiesc să vorbească mai mult despre avutul lor, și despre grijile care sunt legate de viață.

Lia merse în chilia vecină și acum sta lângă George cu mâna ascunsă la spate.

— „Gâci ce am?“, — Și ochi-i luminau ca două diamante negre.

— Ce să ai, ia un măr!

— Ba că nu-i măr!

— Dacă nu-i măr, apoi sunt nuci. Vezi că-s nuci din pod.

— „Nu-s!“, și ea se îndoî repede, să nu-i prindă ori să-i vadă mâna de la spate.

— Atunci n'ai nimic, că alta ce să ai!“. — Ochii ei îl priviau rugători, păreau că zic: „Zău, gâcește tu, mi-i

așa de greu să-ți spun, și totuși, așa aș dori să vezi ce am!”

Dar Pârvu nu putea găci de loc.

— „Ce mai om și tu!” i se lăsă în brațe, și ca un copil, cu ochii în poală, ținea în mână străițuca cea de catifea, pe care a cusut azi florile.

Eră un buchet de nu mă uită, albastre, adânci. De-asupra lor, în galben, două litere mari I. H. și între ele, o cruce roșie. Acum avea George în ce pune cutiuța când mergea la bolnavi să-i grijească.

— Și mai am ceva, dar nu-ți arăt până mâine. Cluj / Central University Library Cluj

— Pentru ce să nu-mi arăți?

— Mi-e frică să nu te superi.

— Ei bine, parcă tu ai putea să mă superi cu ceva. Arată-mi, nu mai fi copilă.

— Vezi că tu ești copil, că vrei să le știi toate ca muierile. Ea îi dete o invitație, cu tipar frumos între două garoafe. Zise scurt: „Să mergă împăratul și eu nu mă duc”.

— Pentru ce să nu mergem? Nu-i departe, două ceasuri. Mai vedem și noi lumea, Lio!” — Cercă să o convingă, însă umbra de tristețe iar i se

lăsă pe frunte. Dar nevasta se apropie cu scaunul de el, și-i zise: „Vezi că te superi, știam eu că ai să te superi.“ — Apoi cu glas foarte limpede și hotărît, adăogă:

— Uită-te la mine, dragă. Copilă-s eu? De ce să nu ne vorbim noi des-făcut, fără nici o sfială. De ce să ne temem unul de gândul celuilalt? Nu mergem pentrucă n'avem bani. Atâta tot. Intr'asta nu-i nici o rușine că n'avem bani. Numai să fim noi sănătoși. Ce să ne sfiim să ne spunem ce-i adevărat? Dar pentru asta nu-i nici o supărare.

George își ridică ochii împainje-niți și o privește îndelung.

— Dragă tu, Lio, n'are să-ți pară-ție rău că ai venit într'un sat cu mine?

Nevestei i se umplură ochii de lacrimi.

— De ce vorbești așa, spune-mi de ce vorbești așa?

Își razimă capul de umărul lui, și-l privește cu o nețarmurită dragoste.

— Să nu mă mai întrebi așa, pu-iule, să nu-mi mai zici așa, că mă su-

peri tare. — Aşa-i că nu mai faci.“
Şi-l mângăia cu mâna albă, mică, —
ca pe un copil.

Glasul lui Pârvu erà înecat: „Nu,
n'am să mai zic!“

Dar dupăce s'a sculat, fără să
vreà, tot acesta îi veneà în gând. Lia
i-a spus vrând să-l mângăie mai tare,
că nici nu-i mai place, că nici nu ar
mai şti jucà.

Ea, şi să nu-i mai placă jocul!
Asta nu se poate. Nu ştià el bine că
pân' erà fată — şi ce-i de-atunci? abià
un an — nu o întreceà nimeni în lu-
necarea uşoară, în adierea de vis a
plăcerii ce i se cetià pe faţă? O vedeà
şi acum, înclinându-şi capul cu du-
ioşie pe umăr, pe când, în părul bo-
gat, îi ardeau întunecat doi trandafiri.
— Aşa a văzut-o el mai întâi, aşa
i s'a întipărit în inimă, şi, când se
gândeà că într'un an de zile de când
e cu el, abià odată a putut să bată din
aripi fluturaşul acela, o durere mare
i se pogoreà în suflet, şi păreà că i se
întăreşte ceva acolo, lângă inimă.

Ii veniau în minte cuvintele doam-
nei Virginia, mătuşa fetei.

— „Numai de nu i-ar fi urît pu-
iului, dacă ziceți că-i așa de departe
satul acela de orice centru!“ Dar bă-
trânul Danciu n'o lăsă să zică mai
multe: „Ce centru? ce departe? Om
să fie, știi, colea un om brav, apoi de
celelalte nici-o grijă. Dă Dumnezeu,
numai minte să fie, dă Dumnezeu,
numai dragostea să rămână“.

Și iată, a rămas și dragostea, și
minte erà destulă, și, totuși, nemulțu-
mirea începù să muște din inima lui
Pârvu. Nu pentru el, că el cunoștea
bine dealurile, erà dedat cu tinile cle-
ioase, știà cât e de bun un prânz și
mai sărac, dacă are omul inimă bună.
Dar îi erà de nevestă! Ce știe ea de
sbuciumul mare de luptă prin care a
trecut el până să ajungă să se ho-
tărăscă pentru preoție? Păreà că-l
chiamă ceva, un glas adânc de du-
rere păreà că-l strigă să dea ajutor.
Și el a pornit la luptă cu gândiri mă-
rețe, cu idealuri mari de bine. Ea n'a
știut, pe dânsa n'a mînat-o la sat ni-
meni, numai dânsul. Dragostea mare
ce-o lègà de el. — Și iată, abia-i un
an, și el a rămas de foarte multeori
dus pe gânduri. I s'a părut până a

nu veni în sat, că el toată viața are să lupte pentru alții. Și, când era odată mai năcăjit, îi veni, așa ca din senin, gândul acesta înghețat: „Întâi *trebuie* să vezi din ce vei trăi tu!” I se părea de multeori că 'n anii de pregătire îi fâlfaiau mereu deasupra capului aripi nevăzute, care l-au însoțit, l-au adus cu sborul lor închis până aici. Când s'a așezat în sat, aripile bătură deodată mai repede, se înalță tot mai sus, până ce nu s'a mai simțit nici o adiere.

Dar el poartă întreaga vină. Pentru ce a smuls din mijlocul îndestulării un suflet senin, și l-a adus în lipsa și sărăcia lui, să-l întunece?

George se chinuie să-și ducă gândul într'altă parte, dar nu putea. Că o vede mereu așa cum i s'a întipărit mai întâiu în suflet, și simțea că nu ar fi putut face altcum.

Emilia adormise de mult, dar pe George nu-l prindea somnul. Se sculă și ieși afară în lumina albă a lunii. Se așeză pe lavița de lângă mărul din curte.

Eră o pace adâncă de se auzia murmurul păraielor depărtate. Părea

că'n întreg văzduhul s'a revărsat liniștea ce se așează pe fețele albe ale fecioarelor ce adorm fără nici o nădejde în izbândirea visului ce li-a topit inima. — Două stele trec deodată pe sub bolta înflorită și nu se mai văd, ca și când s'ar fi cufundat în nimic. În urma lor, două linii de argint se stinseră într'o fulgerare.

Afară pe câmp plâng fluierile feciorilor ce-au mers cu vitele la păscut. În răstimpuri, dangăt rupt, înnăbușit, de clopot, de la vreun bou ce rumegă zăcând, se înalță ca o undă de vaiet ce a scăpat din pieptul unui om ce se chinuie să moară.

Liniștea aceasta îl făcèa pe George să-și simtă durerea și mai tare. Păreà că numai acumă pătrunde el pe deplin în adâncimea unei taine mari, pe care o vedeà în noaptea aceasta că stăpânește în toată firea, și taina suferinței. — Când întrà în casă, din spre aluniș începù să plutească pe aripi pașnice, cântecul:

Doamne cum m'aș alinà
 Inima de n'ar oftà,
 Doamne cum m'aș odihni
 Inima de n'ar mai fi!

II.

Un suflet nu se întunecă însă așa, numai pentru gândurile ce și le face cineva. Gândurile vin și trec, de unele râzi chiar însuși, după ce au trecut. Și o inimă nu se îndoiaie așa, ca o luminiță de ceară de ori ce ucidă de căldură.

Dimineața eră o lumină ca aceea de te'nsenină, să nu fi închis ochii toată noaptea. George Pârvu nu i-a prea închis azinoapte, — și, când îi închidea, vedeà mai tare ca și cu ei deschiși. Înciripă în grabă vreo patru oameni, și la drum cu ei, că azi se pornește o așa căldură, de se va face fânul tot cumu-i strămătura, dacă vor răscolì bine iarba pe unde-i mai groasă.

Lia îl petrecù până la portiță și-l rugà frumos să vie pe seară mai de vreme acasă.

Preotul își răsucì o țigare, și mergeà glumind cu Românii. Părea că-i foarte ușor, și așa o mâncărime de vorbă îl prinse, de nu mai gâtà po-veștile.

Când văzù lumina aceea mare dimineața, îi venì repede un gând ho-

tărît: „Satu-i gol și popa să stea acasă! Ce să facă el într'un sat gol? Moare lumea dintr'asta că popa se îngrijește de ce-i trebuie? Ba nu moare de loc“.

Ii veniră așa de câteva ori în minte învățăturile unui dascăl: „Lunia te-apuci să aduni date pentru predica din Dumineca viitoare. Cetești cărți, tot cetești și tot însemni. Marța și Miercurea le ordonezi și scrii predica. Joia o înveți încet, iar Vinerea o zici cu glas tare. Pe urmă Sâmbăta îngrijești din cât poți să nu vorbești multe ca să-ți rămână glasul curat“. Dar la cuvintele acestea, fără să vreă, îi veneă să răză acum. Și cu sufletul înviorat, fără nici un gând rău, își ziceă, ca și când ar continuă povețele profesorului: Pe urmă Dumineca, după ce-ai isprăvit cu sfânta slujbă și cu predica, te pui și fluieri odată'n biserică să te lege oamenii. Atunci, cel puțin, te-ar țineă ei să nu mori de foame.

Nu-i mai veniau gândurile de aseară, simțiă numai că trebuie să se'nvârtească ca un prisnel după treburi, dacă vreă să-i meargă bine. — Bine-ar fi așa, nu-i vorbă, popa ca un

părinte sufletească la sute de oameni, să se'ngrijască de cele sufletești, să nu fie tot cu gândul la ziua de mâine, la zilele lui până la moarte, să se'ngrijască de asta cei pentru cari ar fi să lupte.

Dar vezi că nu se'ngrijește nimeni. Că nația, dacă-ți aduce o liturghie de prescuri la biserică Dumineca, gândește c'a făcut mult, foarte mult. Și când vine o femeie s'o slobozi din casă și-ți dă cinci creițari, ei i se pare că ți-a dat cinci zloți. La înmormântări, la cununii să te tocmești cu el până ți-e acru sufletul, el tot: „Zău, părinte, să mă lași că n'avem“. Ii spui: „Bade mie-mi dă Vlădica drept să iau atâta!“. El: „Bine că dă, dar dacă nu-i, de unde să iei?“... Eclejia o lucrezi cum poți, mai cu plată, mai cu zile de-ale lor, dar tot mai mult cu plată.

Prescurile se găta Marța. — Dacă te pun păcatele să ai mai mult de trei guri: preoteasa, tu și slujnica, apoi Luni seara nici coji nu mai sunt să dai la un puiu. Banii pe boteze, feștării, ajung pe sare, pe oțet, și pe lumină. Dar dacă te-a bătut Dumnezeu să tragi și cu țigara, îi svinți pe toți, care

cumu-i apuci. Și domnii mari de Român se miră că sunt preoți cari trag în pipă țabac prost. Hm! s'or miră, ce să faci, ca să se mire și ei de ceva. După cum au învățat laolaltă la școală și au aceiaș cultură aproape, ar slobozi și ei fum tot așa de subțire ca și domnii, dar, dacă nu îi ajută puterile, cată să se mulțumească și cu noduri de fum gros.

Nația noastră-i năcăjită, n'ai ce zice. Câne cănește, trage de pe o zi pe alta. Vezi bine, pentru oamenii noștri e jertfă, săracii, și când dau zece bani. — Și când ai un suflet milos cum are Pârvu săracu', te'nduioșezi când vezi cum întinde mâna să dea aceea ce poate creștinul. E supt el de multe lipitori, ce să-l mai sugi și tu! Și îți împietrești și inima de nu mai simți, când certând pe vreunul pentru vreo greșală, îți strigă în ulița mare: „Parcă el îi mai bun, parcă nu noi îl ținem. Voiu vedeà eu când și-a mai împlântă dinți'n prescură dela mine“.

Dar George Pârvu cu altceva nu se puteà împacă: Cum își pleacă poporul ăsta capul, ca o vită îngenunchiată, de câteori vin aruncuri noi dela comună?

li spune notarul: „Ai să plătești cu atâta mai mult“. Și el, o grămadă de om, stă înaintea lui, cu grumazii frânți: „Apoi, dacă zice că-i lege, vom plăti, domnule, ce-om face, pe rând, cum vom putea“...

O singură dată, orice nedreptăți li s'ar fi făcut, n'au zis nimic, numai au gemut înăbușit. O schinteie din care să se aprindă un foc care să lumineze departe, nu s'a ivit în inima niciunuia. — Ori doar e de tot adânc ascunsă schinteia aceea, așa că nu se poate vedeà?

Pârvu faceà de multeori o asemănare: Un animal rănit zace de multă vreme într'o pustietate. Până erà sănătos a fost o mândreță și o putere ca aceea! Acum, că-i străpuns de durerile rănilor vechi, vin dobitoace amărîte dar mâniaoase și îl izbesc, îl mușcă. Lui, în fierbințelile bolii, cum n'a mai văzut dobitoacele acestea, îi par monștri, ci, ca să nu le mai vadă, de frică își îndesà capul subt trupul rănit. — Vin apoi dobitoace din vița lui, poate neamuri, să-i aducă vreo bucată ceva, să nu moară de foame. El le vede, le cunoaște,

dar, socotindu-le de o greutate pentru el, se înfurie și vrea să le muște. Acestea fug îngrozite, iar el moare de foame în loviturile străinilor.

De câteori erà pe câmp afară, în toiul muncii, în lumina mare a soarelui, ori în loviturile tari ale undelor de vânt, George Pârvu se înseninà. Gândurile i se limpeziau, și se vedeà iarăși tânărul harnic și sânguincios de altă dată, de care a zis Danciu bătrânul: numai brav să fie omul, și dă Dumnezeu bine.

Și brav erà George. Că treceau lunile și fânul uscat, de te'mbătà cu mirosul, se așezà în clăile rotunde, înnalte, în vârf cu popa; miriștele se retezau scurt, și snopii grei se îndesau în stogul sdravân; tuleii de cucuruz, cu boabele cumu-i jarul închis, străluciau printre lețele coșerului când băteà soarele acolo.

Afară puteà să-și vadă mai bine de trebi ca acasă. Simțià de multeori că munca asta pe care o face el nu-i nici o virtute: orice om din sat poate să o facă, și o și făceau cari erau harnici și aveau unde să lucreze. Pentru atâta treabă n'ar fi fost nici o

lipsă să învețe doisprezece ani numai în școlile din oraș. Acolo se pregătise el cu totul pentru o altă viață, mai ales pentru o altă luptă, pe care n'ar putea-o duce nici unul dintre oamenii din sat.

Numai cât lupta aceasta nu putea să prindă, nu putea să se nască în satul acela. Acolo nu se vedea altă țintă în viață decât traiul de azi pe mâne, nu se știa de altă luptă decât veșnica hărțuială amărită pentru o bucată de pâne. Oamenii aceștia nu puteau să înțeleagă orice li-ar fi spus mai înălțat, mai pentru suflet, căci ei știa atâta: să se pue în brazdă Luni dimineață și să iasă Sâmbătă seara. Scumpe-s, Doamne, de multeori, câteva cupe de făină.

Și popa luă pildă dela ei. Avea cunoștință, simțise chiar, de multeori, o altă viață, deosebită — ca cerul de pământ — de aceea pe care o ducea acum. Dar vedeà el bine că piatra cea dintâiu în zidăria vieții omenești e: să ai o bucată de pâne.

Până când aceasta nu-i asigurată, poți veni să propoveduești oamenilor ideile cele mai luminoase și mai mândre,

ei nu vor înțelege și nu vor urmări decât pe acelea, care, — poate numai ca într'un vis depărtat — asigură acest traiu de pe o zi pe alta.

Cât se deosebiă adevărul acesta rece și greoiu de idealurile calde, luminoase care îi călăuziseră tinerețta lui! În răstimpuri de gândiri adânci vedeă că în curând trebuie să se schimbe direcția educației de până acum din școli. Trebuie o pregătire mare, temeinică, pentru lupta cea mai greă, pentru lupta vieții.

Admiri un vultur ce se înalță în slava cerului, cu aripile întinse măreț, dar durerea îți sfâșie inima când vezi că se coboară ca o săgeată și prinde în ghiarele-i ascuțite o pasăre din sbor, o mică pasere cântăreață, ori se năpustește asupra unui biet de iepuraș, care zădarnic vrea să se apere.

Până când vulturul răpește numai; până ce atâtea vieți tremură de groaza lui, tot sborul său în lumi de lumină nu plătește nimic.

George Pârvu, se înduioșă de mulțori până la lacrimi, când se pierdeă așa cu gândul. Ca într'o lu-

mină curată, vedeà scris cu litere de sânge câteva cuvinte, de unde vedeà el că trebuie începută educația tuturor oamenilor de azi, — nu numai a preoților, căci dintre oamenii luminați ei poartă mai mult povara învățaturii lor, — cuvintele Mântuitorului: „Milă-mi de popor!“ Milă care ajută, care muncește, nu milă care aduce lacrimi în ochi, iar după aceea uită.

Și, cu cât se gândeà mai mult popa cel tânăr în chipul acesta, pareà că simte tot mai ușoară greutatea soartei sale. Pe oameni nu i-a fost nicicând năcaz, vorbe aspre le spuneà foarte rar. Dar acum se convingeà tot mai mult că sătenii aceștia nu poartă nici o vină, că el trebuie să muncească, ca orice om din sat. Când cel stors și lipit își bagă mâna în șerpar să scoată câțiva bani pentruca să plătească părintelui pentru o slujbă ce i-a făcut, el jertfește. Și jertfa săracului totdeauna e mare. Și-și aduceà aminte de văduva aceea din Scriptură, care a jertfit doi porumbei.

Dar badea ori lelea aceea care ți-a dat bănuții, poatecă nici nu gândește că ție — care ai o cultură, și dorin-

tele cele mai modeste — nu ți-a făcut nici un bine cu asta, nu te-a ajutat, deși ar fi voit poate să te ajute. Cum să-i între în cap, că tu, totuși, trebuie să duci o vieată cât de cât deosebită de a lor? Și, chiar dacă s'ar gândi așa, putere-ar ei face minunea asta? N'ar putea!

Las' dar să se mângâie cu credința și cu mulțămirea că ți-au făcut un bine. Pentruce să li-o răpești?

Cu cât treceau lunile mai multe, George Pârvu se împacă mai ușor cu chipul acesta de gândire și de traiu. Și, când vreun biet de om, plin de nelegiuri ca stupul, era certat de popa și strigă în ulița mare că nu mai aduce nici o liturghie de prescuri la biserică, acesta nu-și mai împietreă inima să nu mai simtă, ci blăstămă otrava băuturii, care pătrunsese inimile năcăjite ale celor mai mulți poporeni.

Eră din firea lui om tăcut. Dar acuma vorbea și mai rar, și o liniște plină de gândire i se întipărea tot mai adânc pe față.

Chinurile vechi îl tăiau mai adânc numai când vedeă — deși preoteasa nu zicea nimic — că trebuie ceva la

casă și n'are pe ce să facă. Dar Lia din ce în ce erà tot mai cuminte, și-l mângâia cu vorbe dulci. Așa erà de mare puterea de a liniști ce se desprindeà din fața albă a nevestei, încât George de multeori nu se puteà răbdà să nu-i zică:

— Auzi, dragă, tu ești mai tare decât mine.

*

Anii trec așa pe nesimțite și te pomenești numai că ești de mult într'un sat. Pârvu acum apucă a noua lună înflorită a lui Maiu de când păstorește și se năcăjește.

Năcaz da, erà destul, dar și mângâiere erà. Că patru copilași — îngerii, cum le ziceà preoteasa, — puii cum li ziceà popa — umpleau curtea de râsul lor argintiu și scârțiau porțița cum ieșiau în uliță de gândeai c'o tot deschide vântul.

Popa, când venià acasă, nu mai scăpà de ei, pânăce nu luà pe cel mai mic în brațe și-l duceà la nevastă să-l sărute și ea. Când veneà Danciu bătrânul, ziceà dela porțiță:

— Sănătate nepoților. Vezi, asta-i avere odată.

Li mulțamea pe toți pe rând cu gogoroane de zahăr verzi și roșii, cu vreo jucărie ca aceea, de să se bată copiii care să pună mai întâiu mâna pe ea, și, apoi, ține-te cu întrebările. Li descosea moșul de știà, până a nu intrà în casă, ce face mama, unde-i dus tata, ce-au mâncat azi dimineață. Numai într'un loc se încurcau băieții cu răspunsurile totdeauna.

— Așa-i că voi nu plângeți nici-odată? Și moșul, plecat, se uită la ei.

Copiii își lăsau capetele în pământ, și stau așa. De la o vreme priviau prin curte, în colo.

Bunicul îi întrebă iar:

— Așa-i că voi n'ați plâns?

Odraslele clătinau ușor din capete că nu, tot cu ochii în pământ. Dar cel mai mic se lipește tot mai tare de bătrân, și zice încet, ca să nu-l audă ceilalți:

— Ba Mia plâns. — Dar cum vede că moșu nu zice nimic, merge clătinaându-se și pune mânuța pe soră-sa cea mai mare.

— Ia asta!...

Cea dată pe față și cu plânsul și cu minciuna se cătrânește, începe să

trâmbițeze și spune că și Ion și Victor și Nelia au plâns. Apoi se uită cu ciudă la trădător: „Mai zice și el, apoi el toată ziua plânge“.

Bătrânul îi ascultă pe toți, face între ei bună înțelegere, apoi spune iar: „Așa-i că voi nici unul n'ați plâns?“ Copiii nu mai zic nimic, nici cel mic, ci se uită la moșu.

— Noa vezi așa-mi place mie, să nu plângă copilul. Numai cei de Țigan plâng. Copiii oamenilor nu plâng pentru toată lumea asta. Deaceea v'am dat eu vouă gogoroane de zahăr.

Când venea preteasa să vadă cine-i în curte de tac copiii ca'n biserică, lui Danciu i se umpleau ochii de lumină vie: „Vezi, asta-i comoară odată, Emilio!“ ...

Știa preteasa bine că-i comoară. Altfel, pentru ce s'ar trudì ea să cruțe cât poate din toate, să-și țină copii în hainuțe bune, curate, de să gândești că nu-s de aici din sat, ci că a venit o căruță cu domni mari, și și-au lăsat copii să se joace aici până se vor întoarce.

Simția și părintele George că-i dar de la Dumnezeu, mare dar, sim-

țiă însă din ce în ce mai tare și greutatea unei case plină de copii. Că mai înainte mai vindea câte ceva din bucatele ce se făceau în eclejie. Oricum, erà ceva. Că la casa unui domn parcă-i pustiu, dacă nu-s câțiva bani în pungă. Ți-e pare ca și greu să stai atunci acasă. Că'n toată clipa-ți poate sosi un domn în sat, un cunoscut, și atunci să n'ai pe ce pune mâna să-l ome-nești c'un litru-doi de vin, vine cam greu.

Dar de când răsăriseră copiii, nu mai erà nimic de întrecut, și acum ar fi fost de lipsă și mai mult, că mai trebuiau patru să fie și îmbrăcați.

Și când se gândea că, peste doi-trei ani, le vine rândul la școală, prin-dea să-l furnice ceva prin spate.

Dar furnicarea aceasta erà bună. Privirea visătoare de altă dată din ochii lui se ștergea încetul cu încetul, și în răstimpuri. luminile lui aveau luciri tăcioase de oțel. Fruntea tot mai mult se umplea de linii gânditoare, și din liniile acestea și din creața adâncă, ce se ivia din când în când deasupra nasului, — cetia ho-tărîri tari.

Glasul îi erà din ce în ce tot mai poruncitor, și preoteasa de mulțori ieșià în pridvor:

— Doamne, George, cum strigi tu! Gândiam că te sfădești cu cineva.

— Se vede că m'am răsbunat prea tare, Lio, dar lasă că nu-i nimic. De ce ni-a dat Dumnezeu piept sănătos?

Pe creștini îi purtă mai aspru. Nu la plată, ferit-a Sfântul, că bani știà el bine că n'are de unde să ia. Dar cel puțin să-i lucreze o zi-două, că nu vor așteptà nici ei să li se facă toate de pomană.

Când aveà la sapă, n'ai fi văzut un puiu de Român în toate trele crășmele din sat. Că pe cei ce-i ardeà lucrul lor și erau săraci, trebuià să-i lase să-și gate la ei. Dar cei bogați — și cei ce tândăliau vremea lui Dumnezeu — de doi ani încoace nu i-au rămas popii dator cu nimic. Când nu vreau să vină și vedeà că pot veni, luà doi-trei jurați dela comună și bate, părinte, la ușile oamenilor. Și creștinii, cu capetele plouate, mergeau înainte și popa după ei.

La sapă așa, la secere așa, la fân tot așa.

De ce are el cu sutele zile de lucru la oamenii din sat?

Ca aceia să bată câinii ori să umple crâșmele?

Ar fi păcat de Dumnezeu așa ceva.

Dar Pârvu vedeà că n'are acum eclejie dèstulă unde să folosească zilele.

Și dacă oamenii veniau acum, unii și de voie bună să facă claca, iar ar fi fost păcat de Dumnezeu să nu aibă ce le da de lucru.

Nu s'a gândit mult, ci s'a dus într'o bună dimineață drept la curtea unui grof de Ungur, ce sărăcise de mult satul acesta ce nu se mai întremà. Moșia erà arendată unui Jidan, că domnii erau tot „sus“, la Pesta lor. Jidanul, cu câștig de treizeci la sută, i-a dat în arendă loc de douăzeci de jugăre.

Acum aveà părintele unde să-și folosească zilele de lucru. De când începù să fie mai aspru, păreà că și 'n biserică îl ascultă mai bine.

Simțiau că omul acesta, pe care atâta vreme l-au văzut bun și blând și nespus de iertător, nu e dintr'o pănură cu dânșii. Cine ia în arendă douăzeci de jugăre de loc, și încă dela

un Jidan plin de toate păcatele se chiamă că are inimă odată!

Intr'o Duminecă însă tot satul se sculă în picioare. Jitarii aduseră o cireadă întreagă de vite prinse în ecleja popii și în locul arendat dela jupânul. Le-au adus în sat, grămădite colea una într'alta, de numai tot coarne vedeai. Le-au închis la primărie.

Sătenii n'aveau pășune, decât vreo cinci, șase ochiuri de pădure. Așa, le vărau pe moșia grofului, arendată la Jidan, cu 12 zloți de cap.

Dar Iuda nu vrea să știe cu nici un preț de vitele închise.

Eră Duminecă după amiazi, și mugetele dobitoacelor flămânzite umpleau satul.

Sătenii ziceau să le sloboadă, că le mor de foame. Dar popa nu și nu. Lui i-au făcut pagubă. Paguba trebuie plătită.

Vreo patru bătrâni văzând cânia popii au mers la Jidan.

Și ăsta veni acum fluturându-și barba sură, de păreă că el e Caiafa.

Popa-i zice scurt: — „E cireada d-tale. Paguba d-ta o porți: cu d-voastră

n'am nimic, oameni buni, d-voastră puteți merge“.

Jidanul hîrăi în barbă: — „Vezi că-s vitele lor și n'a fost în contract să plătesc eu pagubele ce le fac vitele lor“.

— Pentru asta nu trebuie nici un contract, domnule. E legea de pășunat care zice așa cum ți-am spus eu! Dacă te învoiești, bine, dacă nu, vitele rămân și li se dă de mâncare tot pe socoteala d-tale și facem pâra mai departe.

Jidanul știà el bine legea, poate mai bine ca popa, dar în satul acesta nu și-a bătut încă nimeni capul cu legile.

Își ridică de pe piept barba sură, și cu ochii mici, galbeni a vrut să privească la popa. Privirea acestuia însă îl făcù să-și plece iar capul.

— Apoi acum odată le scot, mormăi el, dar nu-s așa de prost să plătesc eu. Eu le-am îngrijit? Are ciurdarul două vaci. El să plătească.

— Asta-i treaba d-tale cum ai să-ți destorni banii! Când să se ducă, Jidanul tot nu putù să nu-și arete veninul: „Să știi însă, părinte, că nici arendă dela mine nu vei mai căpătà“.

— Să fii d-ta sănătos. Pe trei ani avem contract încheiat. După aceea, vom vedeà ce-o mai fi. Multe se pot întâmplà în trei ani.

Cu mustățile mari, îmborzoiate de mânie, ciurdarul, un Ungur neaoș de pe pustă, înjurà în limba lui, scoțând vitele din curte. Știà el că stăpânul său ăst nou nu glumește. Dacă ar fi aici Măria sa, ar face o glumă plătind el paguba, și nu și-ar lăsà el neamul la năcaz, că doar și-a adus prăsila de departe. Dar Jidovul când e vorba de bani, nu știe de glumă, să fie chiar tată-său. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din Dumineca aceea oamenii se uitau cu sfială vădită la popa. Le păreà bine că l-a fript pe Jidan, și cu cât le păreà mai bine cu atâta se sfiiau mai tare de popa.

Preoteasa acasă nu se putù răbdà să nu-i zică:

— Zău, George, ar trebui să trăiești mai în pace cu oamenii. Să fi auzit cum strigau de tine pe uliță, că le omori vitele de foame, că n'ai inimă.

— Tu știi, Lio dragă, că eu nu pot face rău nici la un puiu de găină. Ei n'au avut nici o pagubă. Asta așa trebuie să meargă.

Dar când veni Danciu bătrânul și auzi de ispravă, își bătù ginerile pe umăr: „Bine-ai făcut George, bine-ai făcut“. Apoi cu glasul înduișat cătră fată, — când rămâneà numai cu ea: „Nu ți-am spus eu că-i un om brav? Om, nu tufă, nu ți-am spus? Până-i mai tinăr băiatul iac' așa, să se uite în ochii muierii. Dar vine odată ce vine, ș'atunci se deșteaptă bărbatul în el“.

Și drept aveà bătrânul Danciu. Nici popa nu știà, dar negreșit a venit ceva, s'a deșteptat ceva în el. — În anii cei dintâi iac' așa: o duceà din gânduri. Mândre cugete, frumoase cugete și judecâți, dar acelea numai îl chinuie pe om. Vede că nu le poate face. Apoi gânduri grele, negre, despre soarta lui, despre idealurile de odată, despre micimea lui de acum. Gânduri serioase, adevărate acestea, dar care usucă pe om cum ar pãli o floare viermãnoasã la rãdãcinã. Și nu numai că nu-i ajutau, — îi întunecau și vieața. De lucrat, lucrà și atunci, că din vânt nu poți trăi.

Dar nu erà în el fiorul care-ți mișcă sângele, nu erà scânteia care luminează din ochi, nu erà hotărîrea care-ți brãzdează fruntea.

Aproape nouă ani de zile a trăit fără să-și afle un rost hotărît. Lumea în care trăise ca tinăr a fost o lume de vis, pe care nu o află nicăiri în jurul său, vieța ce i se deschidea i se părea o carte neagră, pe care n'o cunoaște, nu știe să cetească în ea, și de aceea nu cutezà să o deschidă, nici dorința să o deschidă, n'o aveà.

Dar când văzù că-l umplu copiii, că trebuie acum purtați la școli, ceva s'a trezit în el. Așa deodată, ca din senin.

Ca un fior de flacără simți că i-a trecut prin toate încheieturile. Fără să-și dea seamă cum și de ce, s'a apucat vârtos de lucru, fără ca să-i vie în cap una singură din toate teoriile la care se gândia mai înainte.

Și în agitația mare, în clipele de repaus, aveà senzația depărtată că el merge dus de ceva, și că se consumă încet-încet, neștiut de nimeni, numai o lumină trandafirie, ca un zorit de dimineață, rămâne în urma lui.

În sat, de când cu închisoarea aceea de yite, vorbeau oamenii mult de popa: „Că i-a stat așa în fața Jidovului!“ Și, încetul cu încetul, oa-

menii își luară inima în dinți, și se abăteau cu vreo hârtie pe la popa: Cine știe, poate să le ajute și lor.

Și dacă la început, trei-patru s'au folosit cu deslușirile și povețele popii, creștinii cari veniau mai târziu stau cu căciulile în mână, și ar fi fost gata să-i zică „Măria Sa“. Nici o mirare nu ar fi fost, căci și notarul erà Măria Sa înaintea lor. Ciudat neam nația noastră: cu cât e cineva mai străin de el, cu atât e mai mare domn. Și popa le erà mai străin ca înainte cu zece ani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

Nu știà nimeni să-și tâlcuiască pentru ce s'au coborît măriile lor baronii dela Pesta, pe la mijlocul lui Septemvrie. Și peste vară rar, rar dacă veniau vreodată. Și chiar atunci, cât rămâneau? Ia până ce umblau odată prin păduri, să se laude că au fost la vânat, apoi să se tolănească într'o poiană și să mănânce, dar mai ales să bea, Doamne, și să descarce puștile în aier. Apoi iar mergeau „sus“ la Pesta, cum ziceau ei.

Dar acum a trecut Septemvrie, se strecoară zilele neguroase, reci de Octomvrie, și ei tot nu se mai duc.

Vezi că mai venise cineva cu ei. Unu' tot umblă pe hotar așa într'o tundră albă, încins pe la mijloc cu ață. Umblă de pe un deal pe altul și tot împlântă ceva în pământ, se aplecă apoi, pareă că se uită să vadă ceva.

Oamenii îl vedeau, dar nu se prea mirau de el. Au mai văzut ei scrințiți de aceia.

Dar popa, când l-a văzut mai întâi, a gândit altceva. Se duse ață la primar. Primarul ca bătă „nu știu zo, eu, domnule părinte, cine va fi acela și ce caută“.

— Nu cumva e inginerul pentru comasare? Înainte cu patru ani miaduc aminte că se svoniă de comasare.

Dar dacă nu știă omul, nu știă și pace! Ce să-i zică? Lui îi spune notarul ceva? Numai zice: fă asta, și el face.

Notarul de cerc erà într'alt sat. Dar popa nu se gândiă acum la aceasta. El voiă să afle ce caută inginerul acela, pe hotarul lor, — că, de bună seamă, erà inginer.

Notarul colo cu „kérem“, cu „nem tudom“, că nu știe, să-l întrebe ungurește.

— Auzi, domnule notar, nu te mai face, că-mi vine să intra în bănuielei cu d-ta. Cum să nu știi d-ta românește, doară eu te-am auzit vorbind? Dar d-ta știi bine că noi nu pricepem limba ungurească. N'o auzim numai cânt vin Săcuii cu oale.

Notarul o rupse căne-cânește pe înțeles, dar se făcea că nu știe nimic de omul cel de umblă pe dealuri.

— D-le notar, dacă te-oiu prinde în urmă cu minciuna, cum și-a cădea?

— Eu nu zic că nu-i inginer, dar nu știu ce va căută. Nu ne-a înștiințat nimeni.

— Bine! Nu v'a înștiințat nimeni? zise preotul și se întoarse acasă.

Dar la șase zile se bătea toba prin sat că Măria Sa a cerut comasarea pământului, că-i aici inginerul, și că cine nu vrea comasarea să meargă la cancelarie.

Oamenii ce să știe ei face cu capul lor? Ia să se scarpine în el și să și-l clatine unul cătră altul.

— Ce zici, cuscre?

— Ce să zic? știu eu!

Erà însă cineva care știà ce să le spună tuturor.

Popa în biserică le-a tâlcuit pe 'nțeleș ce-i comasarea aceia, cum se face, ce roade poate să aducă. Satul erà mare, numai cât pământul s'a împuținat mereu. Și cari aveau erau de parte, pe unde erau locurile cele grase. Vezi că le rămăsese dela strămoșii mai harnici. Acum ei, cum erau departe, nu puteau să-și lucreze pământurile bine. În preajma satului îmboldià de toate părțile moșia baronului. Pământul pe aici erà mai slab. Dar dacă li s'ar da sătenilor aici, ar puteà ei să-l facă roditor. Și-ar căpătà și mai mult și ar scăpà și de multe pedepse, căci nu li-ar mai fi scăpat vituțele în pământ străin.

Popa le spusese lămurit: Să se învoiască toți la comasare, dar să ceară pământul din clasa cea de pe urmă, aici, în apropierea satului.

Oamenii se treziau par'că dintr'un somn adânc la povețele popii: cum ar puteà ei să-și lucreze moșia mai bine dacă ar fi aproape de sat.

După ce-au eșit din biserică, se adunară pâlcuri-pâlcuri și se mirau de cumiștenia popii.

— Măi, popa-i om odată, nu tufă ca noi!

Și nu a mers nimeni la cancelarie să spună că nu se învoiește cu comasarea.

Care însă a fost mirarea popii, când, la două săptămâni, comasarea eră făcută gata! În două săptămâni, și el știă bine că pentru așa ceva se cer câteva luni! A mers însă cu satul întreg la împărțirea pământului să vadă ce va mai fi și minunea aceasta.

De ce-a văzut și auzit Pârvu ră-mase ca trăznit și oamenii se îngălbeniră ca pământul, cu ochii nemișcați. Dar numai pe o clipă. În ziua următoare, George stă înaintea domnilor, mândru, cu privirea încruntată.

— Comasarea de aici e tâlhărie, domnule inginer. D-ta însuși ești un tâlhar. N'avem lipsă să ne arăți mai departe și să ne dai în seamă pământul. Vedem noi ce ai stat d-ta a face și știu și pentruce ai făcut. Noi cerem comasare nouă.

Și după preot, tot poporul, cu ochii plini de mânie, porunci să se care de pe hotarul lor, căci altfel nu va fi bine de dânsul.

Nu i-a fost greu părintelui Pârvu să adune datele, ca să poată fi atacată comasarea. Știa din slugile boierești cât vin s'a băut acolo în casele bătrâne, și câți bani a pierdut la cărți inginerul cât a stat aici pentru comasare. Eră un prăpădit și jumătate inginerul acela. Dacă se îmbătă, strigă în gura mare că el e cel ce dă avuție și sărăcie, că înaintea lui trebuì să se închine tot satul, până și baronul. Și acesta, cu toată fala lui, asculta cu mustățile îmburzoiate de mânie, ascultă și nu zicea nimica. Dar, după ce oamenii nu voirà să ia în seamă pământul împărțit nici când jandarmii veniră să li-l arete, părtea de părtea, ci țineau morțiș că lor altă comasare le trebuie, baronul nu mai putù suferi bețiile inginerului, și odată, în puterea nopții, îl prinse de piept și-l asvârli în uliță, în biciuirile unui vânt aspru de Octomvrie.

Dela omul aruncat afară, în grabă știu satul câte mii i-a dat boierul, ca să-i dea o tablă bună.

Erà un Neamț de vorbià rău de tot românește. Dar tot puteà să îndruge: „Dat el, dat de dat, da iar el dus. O, ia, dus la cărți, tot, tot“.

În curând ieșiră la iveală doi-trei oameni mai gazde din sat, cari, văzând cum au fost înșelați, — au spus că ei pun jurământ c'o mână pe inimă și cu alta pe cruce, c'au dat bani, mulți bani și inginerului și baronului, numai să-i pãrtinească înaintea celor mai mari. Știi să capete coala într'o tablă tot, tot.

Pãrvu în două săptămâni, ca pupăză pe colac, află că inginerul acela e om fără calificăție, că a fost numai ajutor la alt inginer.

Încă înainte de Crăciun, popa putu să spună în biserică oamenilor, că de ocamdată vor rămâneà pãmânturile care cum au fost, comasarea făcută ca și când n'ar fi, iar la toamnă se va tăia pãmântul din nou.

Oamenii se bucurau și nãdãrduiau într'o împãrțire mai bună pe anul viitor, se bucurà și Pãrvu din suflet, iar bătrânul Danciu, când auzi și de isprava asta a gineri-său, îi scrise numai atâta: „Nu pot veni la tine, că chiar

acum îmi fac testamentul în care îți las tot, tot ce am, ție“.

Popa însă, în scurtă vreme, nu mai erà văzut cu ochi buni de cei mai mari.

Și mai întâi groful, cu ochii pieziși, cu mustățile țepoase, spuse o vorbă mare ca de jurământ, pomenind de strămoșii săi, că-i va pune capul nemernicului ce-a cutezat să facă pâră, să adune datele păcătoase, și să sumuțe pe țărani turtiți la cap împotriva sa. Bătù din pinteni într'una din zile, se avântă nebun în șeaua lucie și ia drumul la notar, la pretore la inspectorii de școli, — erau toți puși paznici într'același oraș, — și feștelește-l cum poți mai negru pe bietul părinte Pârvu. Puteà el să le scrie turturora două vorbe numai, și aceia ar fi înțeles tot, și ar fi știut ce să facă. Dar îl ardeà să le spună cu gura ce fiară primejdioasă e popa acela.

Popii nu-i zise nimic, dar Jidanul erà să fie scos din arendă pentrucă i-a dat, fără știrea lui, douăzeci de jugăre de loc preotului.

Erà pe la mijlocul lui Ianuarie, și un puiu de ger ca acela, de să-ți în-

ghete răsuflarea. Dar când e un foc bun în casă, și nevasta și copiii ți-s sănătoși, râzi de crivățul înghețat de afară, căci gândul și închipuirea ta e caldă.

Lui Pârvu însă nu-i prea venià să râdă. Că lemne mai erau ele, — așa o jumătate de car, dar o copiliță i se bolnăvi, și mergeà tot în mai spre rău.

De câteori a dat el stat poporenilor să chieame pe doctor când au vreun bolnav greu în casă, să nu-l lase să moară cu zile, că omul nu-i dobitoc.

Și acum, copilă-sa se uscà văzând cu ochii, cu fața de ceară, cu fruntea albă. Și îl chinuià gândul: Cât ar fi de bine să aduc pe doctorul!

Dar așteptà zi de zi ajutorul ce-l căpătà dela Stat, câteva zeci de zloți, — în tot anul până pe vremea aceasta l-a primit.

Și acum nu mai sosià. Așteptà dela o vreme poșta cum așteaptă creștinii ziua Paștilor.

Că de Crăciun și de Anul Nou abià se strânseseră bani pentru trei pă-rechi de păpuși, două la copile și una

femeii. El aveà cisme. Sunt și mai bune cismele peste iarnă. Țin sănătatea 'n oase la un om ce stă mult în frig. Și apoi el cât aveà să se cufunde prin zăpadă dela o casă la alta.

Oamenii au dat cât au putut, da' vezi că n'au avut de unde amarul lor să dea mai mult, că, pentru ei, să facă crețari erà tot atât de greu, ca să faci ceva din nimica. Mălaiu a fost puțin, de s'ar ajunge până după Paști, dar încă să mai și vânză?

Ei trăiau așa liniștiți, prea liniștiți, mulțamiți cu ce aveau pe masă. Cui să-i fi trecut prin gând că popa lor ar mai aveà și alte lipse ori dorinți decât ei? Și, chiar dacă li-ar trece lor prin minte, putere-ar să-i ajute? N'ar puteà.

Pot însă cei dela stăpânire, dar iată că trece clipă după clipă, ceas după ceas, zi după zi, și banii ce-i căpătà în tot anul, nu mai sosiau.

N'ai fi putut să bagi de seamă că Părvu ar simți o durere, oricât de mică. Ci vedeai numai că e tot mai mânios, că se gândește tot mai tare, și că ochii lui fac judecată.

Când trecù întâia Făurar și tot nu mai sosià nimic, din ochii lui se văzù tot ce crede despre cei cari îi țin plata, puse zece ferdele de cucuruz în car și pornì la oraș.

Seara venià cu doctorul în căruță, voios ca și când nu ar aveà nici o durere în lumea asta. În loc să-i sosească plata lui, căpătă în grabă o provocare, ca 'n treizeci de zile să solvească școala datoria ce o mai are. Vor mai fi fost vreo cincizeci de zloți. Popa în cele treizeci de zile bătù în cinci rânduri la ușile oamenilor, și tot adunà cei cincizeci de zloți. Dar la două săptămâni căpătă dela inspectorul de școală admoniția a treia, ca sala de propus să fie înălțată cu jumătate de metru, altcum nu se mai puteà propune în ea. Asemenea să fie și recvizitele de lipsă.

Popa știà de unde vin toate acestea, știà, și-i păreà bine de vrednicia sa. Se împărțià în patru și ce-și puneà în gând, scoteà la cale.

Dar prin Martie se trezi așa, din bun senin, cu o pâră mare, în care erà în joc ecleja bisericii. Ecleja

aceasta a fost la început de două jugăre de cositură și un jugăr arător. Înainte de patruzeci de ani familia baronească de aici din sat, nu se știe din ce motive, i-a dăruit bisericii douăzeci de jugăre de pământ. Popa David de pe atunci nu s'a gândit să asigure pământul acesta pentru biserică. El erà mulțămît că poate merge mai de multeori la curte spre a zice „bogdaproste“ pentru darul făcut. Popa David, atâta că aveà darul de a ști a-și face slujba, — dar încolo erà om de aici din sat, un lungan de om, nesecat de sdroaba învățăturilor multe de azi. — Și baronița de pe atunci erà o femeie flușturatecă de s'o dai dracului, și știà și românește. Urmașul baroniței, baronul de acum, cereà înapoi cele douăzeci de jugăre de pământ, căci donația mamei sale nu s'a însemnat nicăiri, și nici pământul nu a trecut la biserică.

Popa știà bine de unde vine pâra aceasta, dar la început nu s'a temut de loc până nu s'a convins că într'adevăr acele douăzeci jugăre de pământ nu erau intabulate pe biserică. Atunci simți așa un fior rece în spate, și

porni ață acasă, fără să mai răspundă la binețele trecătorilor.

Cele douăzeci de jugăre erau pierdute. Pentru anul acesta n'ar fi rău, dar dacă primăvara și unde se va semăna cucuruzul pentru anul viitor? Eră nădejde încă, deși mică, dar eră, în arândă dela Jidan. Dar aceea nu eră de ajuns, locul acela, și mai ales nu în anul acesta!

De toamnă s'a hotărît să-și ducă băiatul la școală. Acolo trebuiau bani, nu glumă. Ce ajută câteva jugăre de pământ? Dacă nu-l duce, întârzie băiatul, ca și așa a rămas un an peste măsură. Băiatul e sănătos și voinic, și se va rușină mai târziu să umble într'o școală cu copii micuți.

Pârvu se bătù cu gândurile până a putut ajunge la cuvintele acestea: „Va fi ce va vrea Dumnezeu“. Apoi fruntea i se întunecă, ochii i se încruntară din nou ca de o mânie mare.

Când, ajutat de slugă, puse la loc o proaptă la gard își zise în gând, tare ca și când ar vorbi: „Tot nu mă îndoiaie el pe mine!“

Vânduse cinci miei — berbecuți — cu șesespzece de argint, și două

glăji de bere se convenià să beie și el. Mai ales că se întâlne aici în oraș cu preoți cunoscuți.

S'ar fi putut el scăpa de toți, dar de popa Stan nu se putea. Erà și om în vârstă, de gândiai că nu-i gura a lui, așa torăia în toate părțile. Îți făcea impresia că barba albă e pusă numai, că nu-i a lui, și că se ascunde aici un tânăr vioiu-vioiu.

— Pârvuțule, să nu vii tu la un păhar! Săăracă lume, departe am ajuns cu popii cei noi! Zic că peste tot un popă să nu între în crâsmă. Zice c'ar porunci pravila! D'apoi când am fost eu de m'am preoțit, în toată săptămâna mă prindeau la crâsmă. Atunci de ce-a tăcut pravila, ha?

Se apucă să documenteze grăbit, încurcându-se și mâncând cuvintele. „Asta-i așa. Să vie Sf. Ilie să zică: „n'ai dreptate bade“, și i-aș răspunde: „ba am“. Adecă noi să n'avem dreptul să ne petrecem odată în săptămână? Ce zic în săptămână, odată în lună, căci nu poate veni popa în toată săptămâna la oraș“. Și, cum se uită cu ochii mici, ascunși supt sprâncene, undeva la ceilalți preoți pe cari i-a

strâns mai mult gura lui decât greutatea pungii, aici în crâșma asta domnească, făcea un semn crâșmarului să nu rămâie gură-cască.

Berea ca berea: spumă multă în două păhare, ce-ți rămâne în mustață și barbă, ceva amărală se scurge pe gât, și plătești cât capetei pentru patru sloboziri din casă. Asta nu-i băutura. Vinul săracul, că-l iei cu treizeci, cu douăzeci și opt chiar litrul, îl torni în păhăruțe mici, și te poți pune pe ușorul doi inși la un litru. Se învoiră în grabă să-și aducă aminte de Cana Galilei. Zădarnic se cătrănia popa Stan, să desfunde glăgile să puște ca la nuntă, ceilalți știau atât: Popa Stan bea cât șapte, dar de plătit plătesc tot nepoții, preoții mai tineri, și toți erau mai tineri ca el.

Cu țincănirea păhăruțelor se deșteptau amintirile, cu deșertarea lor se treziau durerile, și începeau poveștile despre ce are să sufere unul fiecare. Aveau să-și spună multe totdeauna, mai ales doi, cari au fost prietini buni tot timpul cât au umblat la școli, iar acum au ajuns în două sate bătute de Dumnezeu, de le vine

să-și smulgă bărbile de câteori apucă cât decît în cap.

Dar popa Stan e îngerul de împăcare pentru toți. „Ce să ne bocim noi, mă nepoților? Se bocesc femeile! Dar voi sunteți prea tineri încă. Nu v'a mușcat încă năcazul așa de tare, încât mai târziu să nu vă mai doară nimic, orice ar veni peste capul vostru hirotonosit. Dar sosește ea și vremea asta. Pentru unul fiecare trebuie să sosească. Atunci apoi nu vă mai doare capul de nimic, nu vă mai plângeți de nimic, ci așteptați să treacă odată săptămîna ori două, să mai ieșiți de acolo unde v'ați înfundat, să mai scăpați de greutatea casei, — și așteptați să treacă odată viața!“.

Cei mai mulți îi dau dreptate popii Stan și închină cu el, ținînd păhăruțele, numai cu Pîrvu n'o putea scoate la cale niciodată.

— Vezi prea neagră lumea, părinte Stane, nu stă bine să vorbești așa de viață, dumneata chiar, care ar trebui să ne dai povețe.

Stan clipiă repede din ochi, uitîndu-se la Pîrvu. „Sfaturi vouă nepoate, că voi ăștia mai tineri știți câte'n

lună. De voi nu se mai prind sfaturile. — Dar ce să zici, ești tinăr încă, cel mai tinăr între noi, poți vorbi așa. Crezi că noi n'am avut odată idealuri, planuri mari? Ba am avut, frate, ba am avut. Dar te ticăloșești, măi, treizeci de ani într'un sat cum sunt și eu, de te faci parcă una cu pământul. Un gând frumos, un gând de muncă trece numai atunci când zece nevoi te trag într'altă parte. Iar la un popă la tot gândul și hotărîrea bună stau împrejur nouăzeci și nouă de nevoi.

— Nu gândi, frate Pârvule, nu crede nepoate dragă, că noi ăștia ne prostim de flori de măr. Pe noi toți, ne-a mușcat năcazul de care am zis mai înainte, pe tine se vede că nu te-a mușcat încă. — Dar ți se'ngreunează în curând familia, trebuie să le dai, măi, la copiii o creștere, și nu vei putea, atunci să te vad eu cum vei încărungi. Atunci te vei învăța și tu să strângi bine acolo de unde e să iasă ceva, să nu lași porumbul din mână.

Pârvu știe unde vrea să bată popa Stan, și zâmbește cu bunătațe cătră el și ceilalți preoți: — „Bine părinte, păcatele lor, dar dacă n'au, cum să

iei? Dacă n'au să-ți dea pentru un botez de pildă mai mult de 20 creștari, ce să faci cu creștinul, să-l pui la afurisanie?”

— Ba aceia n'o zic, deși nici asta n'ar strică câteodată, că avem oameni mai împelițați ca dracu. Dar să-l strângi numai de câtevaori cu ușa, să nu-i faci până nu-ți plătește, și ai să vezi.

— Dar spune-mi, părințele, te ajuți d-ta atâta cu cei douăzeci, treizeci de bani? Plătește-se pentru asta să-i lași omului convingerea că pentru bani facem cele sfinte? Vezi, eu nu cunosc nimic din banii aceia, de aceea nici nu dau mult pe ei.

Știau cu toții că nu-i râvnitor la bani popa Pârvu, și le venia cu ciudă că-i așa, dar când îi luă cu vorba și-i întrebă care-i mai bună purtare: a lui ori a lor, ceilalți clătinau din cap, și se făceau că nu-l aud.

Așa eră Pârvu totdeauna între ei.
— Dar acum, în primăvara aceasta, când se întâlni cu popa Stan și ceilalți, după ce-și vândù mieii, nu știau care să-l compătimizească mai tare.

— Și zici că nu ți-au trimes plata nici până acuma?

— Nu mi-au trimes-o, și nici să nu mi-o mai trimeată, că nu-mi mai trebuie.

— Hoho! stăi frate nu vorbi așa, că vorbești rău. Se vede cât de colo că ești năcăjit. Dar trece supărarea, și când vine banu' îl strângi în pungă, de nu-l mai lași să vadă lumina soarelui." Și popa Stan se apropie de el să-l îmbune.

— Las', părinte Stane, n'am eu lipsă de nici o mângâiere, ce crezi, așa de slab sunt eu?

— Ba eu nu zic că ești slab ne poate, numai să nu-ți faci inimă rea. Baronul ți-a făcut tot răul. Știm noi toată povestea cum i-ai stricat comasarea, cum te-ai certat cu arendașul, cum te-a pârît străinul peste tot locul unde a putut să-ți taie creanga de supt picior. — Ai făcut rău că te-ai stricat cu el pentru niște bețivi leneși și ticăloși, cum sunt și poporenii tăi. Lor nu crede că li-ai ajutat ceva, ei vor rămâneà tot cum au fost. Dar tu ți-ai pierdut plata; mică nu-i vorbă,

dar tot ceva, nu nimic, — ți-a luat douăzeci de jugăre din eclejie, peste un an nu vei mai căpătà nici să iei pe arândă, atunci apoi ce vei face? Crezi tu că oamenii aceia, pentru cari ți-ai pierdut tot, vor ști că-i datoriile lor să-ți facă un fel de traiu? Îți dau un sfat: baronul a stricat tot, el poate să și dreagă. Du-te până la el odată!

George Pârvu venise năcăjit de acasă. Abià și-a căpătat un om să-i ducă mieii până în oraș. Sluga i se îmbătase Duminecă, de nu s'a mai trezit două zile încheiate. Nu erà mulțămît nici cu prețul mieilor, mai ales când se gândià la lipsele ce aveà să le acopere cu banii aceștia. Și iată, popa Stan l-a făcut, ca în totdeauna să între și în crâșmă să mai pună și aici creițari. Și nu-i destul atâta, ci se pune să-i amărească și mai mult vieața.

O mânie dureroasă se grămădià tot mai mult în ochii lui negri și fruntea i se întunecà tot mai tare. Când începură și ceilalți să spună că bine vorbește părintele Stan, că omul de el trebuie să se îngrijească mai întâi, Pârvu nu mai putù să rabde.

— Vă rog să tăceți, fraților. Și dumneata, părinte Stane, cât ești de bătrân, să taci și dumneata. Ce v'ați apucat să mă dăscăliți pe mine? Eu am să trag răul dacă am făcut vreun rău, dar de la d-voastră, care v'ați uitat ce sânteți, nu primesc niciun sfat, să fiți bătrâni cât veacul.

Mânia începù să se deslege și George nu se mai puteà oprì:

— Adecă ajungi între oameni în-tunecați și năcăjiți, și-i vezi cum se chinuie. Tu ești popă acolo și să-ți zici: las' să rămână proști, las' să fie cum au fost, că altceva tot nu poți scoate din ei. Dar cercat-ați vreodată? N'ați încercat, și nu vă trece prin mînte, că ori voi ori alții, dar trebuie să se facă odată începutul!

Vine o primejdie mare, cum a fost la noi comasarea nedreaptă, oamenii rămân cu ochii holbați, cu gura căscată, că nu știu cum să înceapă la nimic, și tu, care pricepi, să te pui deoparte, să te alipești de cei cari jefuesc pe cei cari trebuie să-i aperi. Vezi, dragă doamne, ca să nu te strici cu ei, ca să nu-ți facă vreun rău. Asta se chiamă la d-voastră a

fi om, mai mult, se chiamă a fi conducător. E rău c'am ajuns până acolo!

„Nu te aprinde așa, nepoate, nu te aprinde. Ești tânăr încă. Ai foc în tine. Nu te-a mușcat încă...

„Ce tot vorbești de mușcat, părinte Stane? Nu știi d-ta că năcazurile numai pe oamenii slabi îi îndoaie, pe cei buni îi oțelește tot mai tare? Peste mine n'a dat nimic până acum? Ba au dat destule, dar mie mi-a dat Dumnezeu gând bun de timpuriu, și am știut, că să porți o luptă ca a noastră e vitejie.

Apoi, ori învingi în lupta asta ori cazii, tot una e: ești un om vrednic. Ști d-ta cumu-i când se bat în bătaie; cei viteji merg mereu înainte, și tot viteji rămân, ori că ajung pe zidurile dușmanilor, ori că vreun glonț li se înfundă în piept când sunt pe drum.

„Ești tânăr nepoate, doamne, tânăr ești încă. Dar să știi că-mi plac vorbele tale. Așa un suflet treaz par'că desghiață și pe cei adormiți. Numai știi tu, nepoate, că focul, oricât ar fi de mare, se stânge dacă nu mai pui pe el. Și noi nu prea avem ce pune!

„Ba avem, părinte Stane, ba avem. Doară noi, preoții, trebuie să fim mai

aproape de altar. Nu știi d-ta ce dă altarul? Nu știi ce hrană dă celuice știe cere?

„Ei, nepoate dragă, tu ai ieșit parcă numai de ieri din seminar. Noiășți bătrâni nu mai prea știm lucrurile acestea.

Și popa Stan umpleă păhărelele, dar nu mai cutezà să se uite la ceilalți, și nu mai aveà nici așa voie de vorbit.

George, când îi văzù pe toți duși pe gânduri, cu capetele plecate, se înduioșe tare, îi trecù mânia, și nu știu cum BIBLIOTECA CERCAȘINIIȘIT în simțământ că el trebuie să întărească pe oamenii aceștia, că el ar puteà să-i facă mai curagioși în lupta vieții. I se păreà că el e mai mult, și mai bătrân ca toți.

„Dragii mei, voi nu știți, dar ținta noastră nu poate fi deocamdată alta decât ca să apunem, să ne stângem. Dar să nestângem după ce-am luminat cât de cât în vieată, să nestângem așa ca oastea, ca și după ce-om dispăreà să rămână în urma noastră lumină. Și, numai după ce vor veni multe stele de acestea să se stângă în satele noastre, se va schimbà și traiul nostru. Pe noi,

poate că nu ne știe nimeni cum se cade ce suntem, nu-și bate nimeni capul cu noi. Dar asta nu trebuie să ne descurajeze. Noi știm de altă răsplată, care nu-i de la oameni, și chiar și aceștia, când nu vom mai fi, își vor aduce cu drag aminte de niște luminițe care au tot rărit din întunericul din care până la ei n'a ajuns nimic. De credem că stângerea noastră e o nimicire, atunci nu mai plătim nimic, viața pentru noi nu mai poate avea niciun preț. Dragii mei, ceea ce poate țineă desghețați e numai gândul acela mare că noi învingem chiar prin căderea noastră.

Ceilalți, cu capetele pe masă, ascultau moi, cu ochii neclintiți. Știau ei bine că Pârveu nu o duce mai bine de cât ei, poate el are veniturile cele mai slabe. Își aduceau ca 'n vis aminte la cuvintele lui George de gândurile și planurile lor înainte cu cincisprezece, douăzeci de ani. Li se păreau niște alcătuiți luminoase-luminoase, dar așa de ușoare, de se tot cufundau și iar se ridicau din întunec. N'ar cutezà niciunul să-și mai lege viața de gânduri, de icoane așa de frumoase.

Din toată frumusețea visată de ei au întâlnit ceva în viață? Au venit griji multe cu pașii grei ca de urs, și acelea au rămas pentru totdeauna înghețate înaintea lor, ca niște fantome ce bagă groază în om. Cum se simțiau singuri la năcaz, fără ca un ochiu de veghe cel puțin să fie ațintit asupra lor, aruncați, cum spun mulți, după spatele lui Dumnezeu, vedeau că se tâmpesc și mai tare, se turtesc oarecum. — La câțiva ani știau aproape numai atâta: că vor trăi ei cumva de pe o zi pe alta. Și, de multeori când se întâlneau cu prietenii de școală, ce-s așezați în funcții pe la oraș, plecau în pământ capul, ori se ntorceau într'altă parte ca să nu-i vadă. Le era greu, mai mult: un fel de rușine, amestecată cu slăbiciune pe la încheieturi simțiau în trup, și li se părea că-s nespus de nefericiți.

George Pârvu ajunsese însă la altă convingere decât dâșii. În anii cei d'întăiu i se părea și lui că n'are niciun rost viața, așa cum o duce, că nu pentru o astfel de luptă s'a pregătit el atâta amar de vreme. A văzut că lupta pentru alții nu-i cu

putință dacă traiul lui nu-i asigurat întâi. Și, când' au prins să se ridice copiii, a simțit mai tare că-i o nebunie să se lupte pentru alții, iar ai săi să moară de foame. — Dar munca începută pentru sine cu atâta curaj și putere, a băgat îndată de seamă că-i spre folosul satului întreg. Și, când a văzut că oamenii trag învățături, că se îndeamnă la lucru, că își strâng rândurile și încep să înțeleagă, el, care mai înainte nu știà cum să le ajute, a dat tot înainte, tot înainte. Ii părea bine că-și poate folosi siesi și poate fi de folos altora, și altceva nu mai dorià. Gândurile, teoriile ce-l tulburau odată, dispăruseră.

Acum numai atâta vedeà limpede și hotărît: în lupta aceasta, în care el a fost dus fără ca să fie pregătit anume pentru ea, dânsul va cădea în urma urmelor, se va mistui, și toată pregătirea din școli îi dă numai ajutorul acesta: să înțeleagă că el se stânge luminând, că viața lui nu s'a istovit fără de folos în lume, că altcum nici nu ar fi cu putință deocamdată o luptă.

Și convingerea aceasta lipseà din ceilalți soți de luptă și de suferință.

Și din lipsa ei dâșii nu puteau înțelege pe George Pârvu, și nu puteau să-și închipuie altcum lupta vieții, decât așa că-s niște oameni bătui de soartă.

Când se despărțiră, popa Stan erà așa în trei dungi, și zise strângând mâna lui Pârvu: „Ești tânăr, băiete, tinerel, nepoate, dar te mușcă și pe tine odată. și-atunci...! Dar una să-ți spun ca dela un om mai bătrân: îmi place tare de tine! Așa aș zice și eu: toți protopopii ca și popa Pârvu să fie, și Vlădicul ca toți protopopii aceștia laolaltă! Atunci am mai răsufli și noi aceștia de pe treapta cea din urmă și cea mai bătută de toate furtunile. Ne-ar face un rând și cu eclesiile și cu plata, de, știi, să fi tot cu ceaslovul în mână“.

— Nu crede, părinte Stane, că noi suntem cei mai bătui de nevoi. Cel care suferă mai mult poate e chiar Vlădicul. Nu știi d-ta că la noi, la Români, așa e legea în țara asta: cu cât cineva e mai sus, mai deștept, mai puternic cu atâta să-l lovești mai tare tot la cap și la inimă, ca să nu mai cuteze nici să gândească, nici să spună ce simte. Las' părinte Stane,

știi d-ta vorba aceea: tot măgarul știe povara lui.

Trecuse primăvara tot învăluindu-și pe sus lumina și norii și vânturile, tot întinzându-și covoarele verzi pe lunci și pe dealuri, împodobindu-le cu flori curate, pe care le tot schimbă peste noapte. Trecuse și vara cu căldurile ce umpleau văzduhul senin de unde albe de argint, cu vinele groase de ploi ce biciuie ca o vijelie, cu răsuflatul moale al nopților călduțe. Acum bat vânturi aspre ca și când ar aveà în aripi așchii lungi de stejar. Verdele se întunecă tot mai tare, se trage poate subț coaje ori în inima arborilor și în rădăcinile firelor de iarbă, și rămâne arămiul ori încotro te uiți.

În lumina slabă a soarelui, numai fiarele dela patru pluguri luminează, când le scot din pământul rănit, ca să tragă brazda într'altă parte. — De-o săptămână se împarte pământul comasat a doua oară. Inginerul de acum a lucrat așa dupăcum și-au băgat sătenii jalba scrisă de Pârvu: Oamenii au căpătat în trei table în

preajma satului. Pământ mai din clă-sile din urmă, dar aproape de sat de-l vor putea lucra bine. — Curtea cea baronească a căpătat marginea, de parte de sat, dar pământ mult și bun.

Sătenii erau foarte veseli. Tot mereu vedeai cum merge unul și altul să-și vadă tabla, să și-o măsoare din ochi, pe unele locuri și din pași. Și-și făceau de-acum planuri cum îl vor lucra pe anul viitor.

Numai cineva nu prea ieșiă să-și vadă tabla. Din eclejie a luat curtea prin judecată cele douăzeci de jugăre, așa că popa a rămas cu patru, după comasare. Eră foarte îndestulit cum li s'a împărțit pământul oamenilor, și se bucură de bucuria lor. Se gândea însă că el din patru jugăre cum va ieși pe viitor? Il nelinișteă gândul acesta. Dar eră convins că, oarecum, tot va putea ieși el la cale, va lua cu arândă dela oameni, va face el cumva. Din partea asta ar fi ieșit el mai de multeori la hotar să vadă ce părți au oamenii.

Dar altceva îl apasă greu-greu, ca o piatră de moară. Nu s'a aflat un singur om care să-i fi mulțămît, cu o

vorbă cel puțin, pentru binele ce le-a făcut, ori să spună pe față că, iaca, popa lor le-a dat sfaturi și i-a ajutat. . .

Erau buni bucuroși că au apucat la ceva, și puteai auzi cumu-și aruncă câte-odată vorbele tare: „Doar tot al nostru a fost pământul acesta odată. Dacă nu ni-l dau după dreptate, l-am fi luat cu puterea“.

Treceau pe lângă eclejia cea nouă de patru jugăre, și nu-i da nimănui în gând să steie cel puțin în loc, să se uite la ea și să clătine odată neîndestulat din cap.

George Pârvu gândea că oamenii aceștia, nebăgând în seamă eclejia, nu-l bagă în seamă pe el, pe popa, și nu-mai odată s'a mai simțit așa de umilit ca acuma.

Înainte cu un an a fost la oraș cu copilița cea mai mare. A tras la un avocat cu care terminase gimnaziul. Eră acolo o copiliță de vreo treisprezece ani, soră cu soția avocatului. Și, în auzul tuturor, copila lui, care eră de doisprezece ani, îi zise aceștia „Domnișoară“. Atunci Pârvu s'a roșit dintr'una, apoi a pălit cumu-i moartea.

Așà o umilință simțià și acum. I se părea că el e făcut să-și bată alții joc de dânsul.

Intr'o Sâmbătă se isprăvise cu împărțitul, și Dumineca în biserică popa le-a spus la oameni să mulțamească lui Dumnezeu că au scos la capăt bun de data asta împărțirea și să-l roage ca pe viitor să-i ajute într'o nouă muncă.

— Să te auză Dumnezeu părinte, răspunseră poporeni.

După biserică, popa merse acasă, dar nu ajunse bine, când se trezi cu curatorii bisericii și cu mai mulți poporeni. Ii pofti în casă, să vadă ce năcazuri nouă au.

Oamenii își învârteau pălăriile în mână, și nu știau cum să înceapă. Un bătrân cu fruntea brăzdată, unul dintre cei mai harnici oameni din sat, zise așa:

— Părinte, să nu vă fie cu supărare că venim așa de-ți umplem casa. Da' am venit să-ți spunem ce ne-am hotărît să facem. Acum, dumneata știi, douăzeci de jugăre din eclejie le-a luat baronul, ziceà că sunt ale lui, și nici n'au fost puse după bise-

rică. Dar dacă le-a luat, i-or stă în gât, părinte, că cine mănăcă de la biserică își mănăcă din fericirea lui pe lumea cealaltă. Da' noi ne-am socotit așa: Patru jugăre e o nimica toată și iacă și dumitale ți-a dat Dumnezeu copii și trebuie să-i crești. Cu acestea nu-i puțință, dar, dacă ar mai fi patruzeci pe deasupra, tot ar fi ceva. Și-apoi celea patruzeci ne-am socotit noi mai mulți să le dăm dintr'al nostru la sfânta biserică, să fie de eclejie. De aceea am venit mai mulți să facem scrisoare pentru asta, și să te rugăm pe dumneata să le pui după biserică, să fie pe vecii vecilor ale ei. — Acum, să nu iei d-ta în nume de rău, părinte, că noi, de, ce pricepem, dar ne-am gândit că așa tot n'ar fi rău. Atâta ne ajută mintea părinte, să ierți d-ta.

Ochii lui Pârvu se luminară, fruntea i se însenină: oamenii aceștia au inimă și știu să prețuiască.

Făcù contractul și-și puseră toți degetele pe crucea dinaintea numelui.





Jertfe!

Iag-i-to erà un orășel pacinic, așezat pe țărmul înflorit al unui râu. Locuitorii lui trăiră sute de ani în bună înțelegere, lucrându-și moșiile, deprinzându-și meseriile. Dela o vreme se înmulțiră atât de tare încât nu-i mai încăpea orașul; pământul și-l împărțiră deatâtea ori încât, într'o bună zi, se treziră că fiecare are numai atâta moșie încât o putea încunjură până să numeri la zece. Meseriașii aveau atâția ucenici, încât ața cumpărată pe doi bani trebuia împărțită în zece ace. Orașele, satele vecine vedeau bine că cei din *Iag-i-to*, o să moară de foame cât mai curând, îi chemă să vină la ei unde erau destule ogoare nelucrate, și destule ateliere goale. Dar cei din *Iag-i-to* își iubeau așa de mult orașul lor, se iubeau așa de mult între sine — toți

erau rudenii — încât nu se puteau hotărî să asculte sfatul vecinilor. Atunci duhul căruia se închinău ei, mișcat până la lacrimi de dragostea ce-o purtau locuitorii din Iag-i-to orașului în care s'au născut, a lăsat să cadă o piatră din cer tocmai pe piața cea mare din Iag-i-to. De tunetul căzăturii se dărâmară două case cari erau mai aproape. Abia se lumină de ziuă când se întâmplă minunea, dar orășenii, cu mic cu mare, încunjurară îndată piatra cea minunată.

Căpetenia popilor atinse piatra c'o vargă, piatra crăpă în patru, și la mijloc ce eră? O scrisoare. Arhiereul cel mai mare luă, cutremurat, hârtia și începù să citească:

„Drag popor din Iag-i-to, din sfânta mea cetate.

„Sunteți oameni vrednici și-mi place de voi, și m'am hotărît să vă dau atâtea bogății, încât să puteți trăi pe veci în orașul vostru ori cât v'ați înmulți. Când va răsări sfântul soare să priviți peste râu, și veți vedea minunea. Dar trebuie să se afle între voi unul să treacă râul, să pognească din

biciul pe care-l va află pe țărmul celalalt, ca toate bogățiile ce le veți vedea dincolo să se ascundă într'un măr de aur, care să fie adus în cetate. Inșă râul nu-l va putea trece decât acela care își va schimbă în bani toată averea și banii îi va aruncă, înainte de plecare, în apa limpede și adâncă a râului. Dupăce se va întoarce cu mărul, va primi de zece ori cât a aruncat în râu.

Popa cel bătrân după ce isprăvi cu cetitul, privi cu ochii strălucitori de bucurie la popor.

— Ați auzit, oameni buni?

Poporul, mut de mirare, nu putea să răspundă, dar se vedea pe fețele tuturor o bucurie fără păreche. Cei mai cumiști dintre ei se gândiau de mult, cu ani înainte, că așa nu vor mai putea trăi. Și iată, acum, duhul ce-i ocrotește, vine să-i scape.

Tot poporul căzù în genunchi și începù să se roage, și se tot rugară, și tot bătură la mătânii până ce răsări și sfântul soare. Atunci o mare de capete se întoarse spre râu, și pe țărmul celalalt ce să vadă? Raiul

pe pământ. Sub cerul senin, câmpii verzi bătucite cu turme de oi și de vite, grădini cu pomi încărcăți de roade, lanuri nesfârșite cu grâu de secerat, palate de aur și argint chindesite cu pietrii nestimate, cari străluceau ca niște picuri din soare. Numai oameni nu erau — toate bunătățile acelea se vedeă bine că-s lăsate pentru locuitorii din Iag-i-to.

Dar' acum cine să treacă râul? Nu erà lat, curgeà liniștit și erà ușor de trecut, căci toți locuitorii de-aici erau prea buni înotători. În câteva clipe tot orașul fu pe țărmul râului. Judecătorii și preoții ridicară un pod înalt din scânduri, se suiră pe el, și de acolo începură să strige:

— Nu vă îmbulziți! Știm că toți sunteți gata să vă vindeți averile și să le aruncați în râu, ca în schimb să aduceți fericirea în cetatea noastră. Unul singur, cel mai harnic dintre noi, să vină să-și spună prețul averilor“.

Mulțimea încremenì de-odată. Nime nu se mișcă.

— Să vină cel mai vrednic!

Trecură clipe grele și nime nu înaintă spre podul cel înalt.

— Să vină orișicare, dar repede! strigă un judecător.

Însă înzadar fură toate așteptările. Nime nu se apropiă.

— Știți bine că cel ce-și aruncă averea în râu, după ce se va întoarce cu mărul cel de aur va primi de zece ori atâta“, zise cu blândeță preotul cel bătrân.

Dar nici acum nu se mișcă nime. Oamenii priveau cu fețele în pământ, și părea că nu aud și nu văd nimic. Averile lor erau nimica toată, dar nime n'avea tăria să se despartă de ele. Peste râu bogățiile lumii scânteiau în soare, vacile mugeau cu ugerile pline, oile behăiau, caii nechezau, zumzetul albinelor din flori pătrundea până peste râu.

Judecătorii și popii așteptau, înghețați de spaimă.

— Nime n'are să vie, șopti un popă.

— Ne mai pomenit, răspunseră ceilalți.

Se apropià soarele de amiazi când iată un jerpelit de țigan se ivește înaintea judecătorilor, trăgând după el un ied și mai slab.

— Să trăiți stăpâni, vând iedul și trec eu râul, zise el abia răsufând, căci se vede venise din mari depărțări pe unde i-a fost iedul la păscut.

Li deteră doi bani de argint.

Deși se simțeau umiliți că tocmai un țigan s'a aflat să treacă râul, judecătorii și tot poporul oftară totuși ușurați.

— Altă avere nu mai ai țigane?

— Niznai, răspunse țiganul, și porni vesel spre râu, gândindu-se de pe-acum la cei zece iezi ce-i va primi la întoarcere.

Intră în apa limpede care-l cuprinde deodată până la brâu, până la grumazi, apoi, deodată, faraonul începù să se cufunde. Când îl săltă apa la suprafață apa țisneà ca un fuior gros din gura lui; oamenii se îngroziră, înlemniră. Țiganul câteva clipe nu se mai văzù. Apoi, când se ivì din nou, aruncă pe apă departe, o pipă, — o lulea roșie. Cât stătù sub

apă se vede că o scoase din șerpar unde o ascunsese. Apoi se cufundă și nu se mai văzù mai mult.

— Pentru o pipă! oftară oamenii și înverzirà de spaimă aducându-și aminte că și ei, gândindu-se să treacă râul, nu se putură nici cum hotărî să se despartă de tot ce aveau. Unii se gândeau să-și ascundă niște galbini, alții un inel, alții o flueră.

Nimeni cu cutezase să facă jertfa deplină.

Când soarele erà în crucea amiezii popa cel bătrân începù să plângă. Și plânse și se sgudui multă vreme. Apoi își scoase din sân straița de piele, o pusă pe masă înaintea judecătorilor.

— Nu pentru mine plâng, ci pentru voi, nenorociților. Eu și așa nu mai am mult de trai. Aici e toată averea mea; banii de pe casă și de pe pecutul de moșie; acì sunt și diamantele moștenite din moșia dela strămoși.

Zicând acestea el se coborî, se apropie de râu, își lăpădă hainele celea scumpe și rămase într'unele sdrențoase ca un cerșitor, întrà în apă, și îndată

îl luă un val și-l duse până pe țărmul celalalt.

Intr'o clipă trecù, și'n clipa următoare când priviră locuitorii din Iag-i-to peste râu, grădinile, turmele, toate dispărură, dar' în schimb peste râu erà lucrat un pod de argint, și pe pod se întorceà un tânăr mândru ca un arhanghel, cu mărul de aur în mână.

Popor, judecător căzură în genunchi, și deasupra lor se auzi glasul duhului care apăra orașul acela.

— Pe bătrân l-am făcut tânăr — pe voi, oameni slobozi pân'acum, vă fac slugile lui pe véci. Blăstămat e tot celce nu poate aduce o jertfă deplină“...

Depart, între popoarele răsăritului, pe unde umblă povestea asta, se zice că și astăzi mai trăește, prin vr'un ostrov, poporul din Iag-i-to, rob tinărului nemuritor.

În poveștile noastre românești cine-i învingătorul? Cine-i făt-frumosul? Acela care nu ia în samă nici o primejdie, care-și jertfește pacea, tinerețele, puterile, trece peste mări și

țări, prin mii de primejdii pânăce
ajunge la visul dorit.

E vrednică de însemnat credința
asta îndeobște a neamului omenesc
că: lucrurile cele mai bune se pot
câștiga pe o singură cale: pe calea
jertfelor. Cine nu jertfește nu poate
învinge.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuprinsul.

	Pag.
Tăria popoarelor	3
În luptă	13
Jertfe!	88

M 2-1915 * 3154 K

Biblioteca Poporală a Asociațiunii

cuprinde în anul 1914 următoarele broșuri :

În Ianuarie Nr. 34 *Povestea unei coroane de oțel*, de George Coșbuc. Povestire din războiul României pentru neatârnamare.

În Februarie Nr. 35 *Popa Tanda*, de Ioan Slavici. Povestire din viața poporului.

În Martie Nr. 36 *Emigrarea în America*, de unul care a fost acolo.

În Aprilie Nr. 37 *Dela sate*, de Ioan Agârbiceanu.

În Mai Nr. 38 *Sfaturi pentru popor*, de N. Iosif, cu învățături pentru lucrările economice.

În Iunie Nr. 39 *Pavel Cătană*, tălmăcire din limba cehă, de Dr. I. U. Iarnik, profesor în Praga.

În Septemvrie Nr. 40 *Poezii*, de Ștefan O. Iosif.

În Octomvrie Nr. 41 *Povestiri din viața țaranilor*, cartea a III-a de Ioan Pop Reteganul.

În Noemvrie Nr. 42 *Cheia de aur a raiului*, tălmăcire din nemțește.

În Decemvrie Nr. 48 *Din trecutul Românilor ardeleni*, de Dr. Ioan Lupaș, și Nr. 44 *Calendarul Asociațiunii* pe anul 1915, întocmit de Oct. C. Tăslăuanu.
